

Skuggdirektiv från Asylkommissionen

TILL DEN PARLAMENTARISKA KOMMITTÉN OM EN FRAMTIDA MIGRATIONSPOLITIK	2
Tilläggsuppdrag – sammanfattning	2
Varför behövs tilläggsdirektiv?	3
1. Kommittén ska analysera konsekvenserna för människor på flykt av de senaste årens förändringar i regelverk och tillämpning av reglerna	5
Barn som sökt skydd på egen hand drabbades hårt	6
Rätt till permanent skydd och rätt till familjeliv villkorades	8
<i>Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:</i>	10
2. Kommittén ska belysa orsakerna till att människor tvingas på flykt och analysera varför människor blir papperslösa och/eller försätts i limbo	11
Rättssäkerhet – brister i bedömningen av asylskäl	12
Rättssäkerhet – brister i proceduren	14
Praktiska verkställighetshinder	16
<i>Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:</i>	17
3. Kommitténs lagförslag ska säkra att asylsökande och deras familjer får tillgång till sina rättigheter	19
Vad är internationella åtaganden?	19
Rätten att inte utsättas för diskriminering	20
Rättigheter i praktiken	22
Fler exempel på rättighetsproblem för asylsökande, papperslösa och förvarstagna	24
<i>Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:</i>	25
4. Kommittén ska lägga fram förslag i syfte att stärka rätten till familjeliv och privatliv	26
Barnets rätt och familjens rätt	27
<i>Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:</i>	28
5. Kommittén ska identifiera framgångsfaktorer i syfte att förstärka och förbättra Sveriges och andra länders mottagande	30
Sveriges ansvar i ett hårdnande klimat	30
Sverige som föregångsland	32
<i>Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:</i>	33
Referenslista	34

Till den parlamentariska kommittén om en framtida migrationspolitik

Den 14 juni 2019 beslutade regeringen om direktiv för en parlamentarisk utredning om den framtida svenska migrationspolitiken. Kommittén behöver nu få tilläggsdirektiv som tar utgångspunkt i människors erfarenheter av att ha sökt uppehållstillstånd i Sverige och åtaganden om mänskliga rättigheter.

Detta "skuggdirektiv" har utformats av Asylkommissionen – Kommissionen för granskning av lagstiftning, lagtillämpning och rättssäkerhet för människor som sökt asyl i Sverige under perioden 2015–2017. Direktivet vänder sig främst till den parlamentariska kommittén, men även till andra intresserade. Referera eller citera gärna, då med angivande av källan.¹

Asylkommissionen är ett samarbete mellan personer med egen erfarenhet av asylprocessen, forskare och civilsamhället och vilar på en kombination av humanitär och vetenskaplig grund. Asylkommissionens granskning sker genom insamling av vittnesmål, sammanställning av tidigare forskning och ett flertal forskningsprojekt.

Dessa tilläggsuppdrag avgränsas i huvudsak till de uppdrag som den parlamentariska utredningen arbetar med. Texten ska inte läsas som en uttömmande beskrivning av erfarenheter från eller forskning om den svenska asylprocessen.

Tilläggsuppdrag – sammanfattning

Asylkommissionen vill understryka att den parlamentariska kommitténs uppdrag ska vara att lägga fram förslag till lagstiftning och andra åtgärder som ska förbättra Sveriges mottagande av människor som söker skydd från krig och förföljelse, inte försämra det. Sverige ska verka för ett samarbete mellan länder för lösningar som leder till att alla som tvingas fly och inte kan återvända ska beredas en fristad där de tillerkänns rättigheter och skyldigheter och får möjlighet att skapa sig ett hem.

Det är viktigt att kommittén tar del av den svenska och internationella forskningen på området, i synnerhet forskning som tar tillvara asylsökandes erfarenheter av lagstiftningen.

¹ Asylkommissionen, <https://liu.se/forskning/asylkommissionen>.

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- **Kommittén ska tydligt redovisa hur de förslag till lagändringar och andra åtgärder som läggs fram bygger på etablerad vetenskap och även redovisa om något förslag frångår detta.**

I denna skrivelse ges vidare tilläggsuppdrag till kommittén inom följande områden.

1. Kommittén ska analysera konsekvenserna för människor på flykt av de senaste årens förändringar i regelverk och tillämpning av reglerna.
2. Kommittén ska belysa orsakerna till att människor tvingas på flykt och analysera varför människor blir papperslösa och/eller försätts i limbo.
3. Kommitténs lagförslag ska säkra att asylsökande och anhöriga får tillgång till sina rättigheter enligt Sveriges internationella åtaganden.
4. Kommittén ska lägga fram förslag i syfte att stärka rätten till familjeliv och privatliv, både för barn och vuxna.
5. Kommittén ska identifiera framgångsfaktorer i syfte att förstärka och förbättra Sveriges och andra länders asylmottagande.

Varför behövs tilläggsdirektiv?

Asyllagstiftningen ska utgå från asylrätten och bygga på kunskap om varför människor flyr – inte på en politisk förhandling om hur många flyktingarna borde vara eller på svagt underbyggda påståenden om att migrationen skulle vara skadlig.²

Många av de förslag om migrationspolitikens framtid som nu förs fram i den offentliga debatten går ut på att försämra villkoren för människor på flykt och ingripa med hårdare tag mot barn och vuxna som redan genom sin osäkra status förnekats många rättigheter. Men forskningen ger inget stöd för att sådana åtgärder skulle minska behovet av fristad för människor på flykt eller leda till långsiktiga lösningar; snarare det motsatta, vilket ökar utsattheten och skapar ytterligare problem.³

De begränsningar som införts i Sverige sedan 2016 för skyddsökande och deras familjer motiverades med att andra länder skulle ta ett större ansvar. Men strävan att ligga på lägsta nivå har inte lett till att andra EU-länder ökat sina insatser. I stället har

² Se Dahlstedt, Magnus och Barzoo Eliassi, 2018; Krzyżanowski Michal, 2018; Rosenberger, Sieglinde och Sabine Koppes, 2018; Valenta, Marko och Kristin Thorshaug, 2011.

³ Suarez-Krabbe, Julia, Annika Lindberg, José Arce-Bayona och Freedom of Movement, 2018; EMN, 2016.

den främlingsfientliga retoriken ökat och debatten polariserats.⁴ Gränsländerna litar inte på att övriga EU-länder kommer att bidra och många drivs bort med våld eller hindras på annat vis från att söka skydd. Inom EU lever allt fler i misär i gränsläger eller som papperslösa utanför alla skyddssystem.

I Sverige har de snabba förändringarna av regelverken och i rättstillämpningen lett till stor osäkerhet och lidande för många människor. För att inte upprepa samma misstag som gjorts i tidigare lagstiftning behöver kommittén ta till sig forskning och erfarenheter från ursprungsländer, flykten och mötet med asylprocessen i EU-länder. Kommittén behöver analysera de brister i rättssäkerheten och förskjutningar i tillämpningen av lagen som har dokumenterats i Sverige.

Samtidigt finns också positiva lärdomar att dra, inte minst från civilsamhället och välfärdens professioner. Solidaritetskraften som mobiliserades 2015 har på många håll permanentats i form av frivilliga familjehem, kunskapsutbyte, nya samarbetsformer, arbetsmarknadsprojekt med mera. En viktig del i sammanhanget är skyddsökandes egen drivkraft och organisering för att hävda sina rättigheter och för att bidra till samhället. Idag bidrar nyanlända ungdomar med grannstöd och frivilliga insatser under pandemin.

Strävan efter tillit och ett inkluderande samhälle med en stark offentlig infrastruktur där många vill och har möjlighet att bidra i solidaritet med sina medmänniskor har kännetecknat Sverige under lång tid. Sveriges exempel visar att generös, humanitär och effektiv flyktingpolitik är väl förenlig med med välfärd och en stark samhälls-ekonomi.

Invandrade utgör med en inkluderande politik en viktig del av Sveriges kapacitet, samhällsviktiga funktioner och framtida arbetskraft.

I de följande avsnitten ger Asylkommissionen bakgrundsbeskrivningar och utvecklade tilläggsuppdrag till den parlamentariska kommittén inom de fem områden som nämnts.

⁴ Strömbäck, Jesper och Nora Theorin, 2018, s 137.

1. Kommittén ska analysera konsekvenserna för människor på flykt av de senaste årens förändringar i regelverk och tillämpning av reglerna

Nuvarande direktiv slår fast följande: "Det svenska asylsystemet ska vara rättssäkert och bygga på individuell prövning. (...) Reglerna måste vara förutsägbara och tydliga."

Denna föresats behöver understrykas. Den tillfälliga lagen och annan snabb lagstiftning de senaste åren, i kombination med nya tolkningar av Migrationsverket och domstolarna samt långa handläggningstider, har haft motsatt effekt – asylproceduren har blivit mer oförutsägbar. Detta har för enskilda inneburit allvarliga rättsförluster, vilka till stora delar är oåterkalleliga på grund av tidens gång, och att de sökande lämnar landet eller på annat sätt förlorar kontakt med myndigheterna. I realiteten har individen små möjligheter att få rättelse. Av betydelse är också att det genom hela asylprocessen saknas system för ansvarsutkrävande av myndigheter och domstolar vid felaktig hantering.

Det är betecknande för migrationsrätten att de mest berörda är uteslutna från möjligheterna att utforma och påverka reglerna. Detta gör konsekvensanalyser och asyrlättsliga åtaganden vid ny lagstiftning desto viktigare. Den konsekvensanalys som kommittén ska göra av tidigare lagstiftning och sina egna förslag måste ta utgångspunkt i asylsökandes perspektiv. Detta är nödvändigt för att förstå lagstiftningens faktiska effekter och undvika att upprepa tidigare misstag (se exempel nedan).

Ett allvarligt problem är de diskriminerande effekter som senare års lagändringar har fått. Ett exempel är att ändringar i lagen om mottagande av asylsökande (LMA) om indraget ekonomiskt stöd har lett till att tidigare asylsökande blir ekonomiskt utblottade⁵, bland annat genom förstärkta beroendeförhållanden på arbetsmarknaden.⁶ De har även svårt att i praktiken få tillgång till vård som de fortfarande har formell rätt till.⁷ Även myndigheter har varit kritiska till lagändringen då den för med sig minskad kontakt med de berörda personerna.

Ett annat exempel är försörjningskravet för att få återförenas med sin familj inneburit diskriminering utifrån funktionsvariation, ålder, inkomst och hälsotillstånd.⁸ Detta trots uttalanden i enskilda fall från FN-kommittén om rättigheter för personer med

⁵ Lindberg, Annika, 2020.

⁶ Sager, Maja och Klara Öberg, 2017.

⁷ Röda Korset, 2019.

⁸ Disabled Refugees Welcome, 2018; Häckner Posse, Lovisa, 2019.

funktionsnedsättning.⁹ Att hbtq+-personer och andra grupper diskrimineras genom reglerna för familjeåterförening är ytterligare exempel. Vi återkommer till diskrimineringsaspekterna i avsnitt 4 nedan.

Samtidigt har kriminalisering av solidaritetshandlingar med migranter, i Sverige och andra europeiska länder, blivit vanligare.¹⁰ I kombination med polisens utökade befogenheter i samband med utvisningar har detta lett till ökad otrygghet för både skyddssökande och deras stödnätverk. Rapporter om polisens rasprofilering¹¹, att arbetsplatskontroller utnyttjas för gripanden i ökad utsträckning och att polisen vänder sig till välfärdsinstitutioner som socialtjänsten¹² i sitt sökande efter papperslösa har ökat otryggheten och undergräver förtroendet för rättsväsendet och välfärdsinstitutioner.

Barn som sökt skydd på egen hand drabbades hårt

De snabba förändringar av lagar och förordningar som skett både på asylområdet och inom välfärdssektorn kännetecknas av godtyckliga gränsdragningar och svåruppnåeliga villkor som står i skarp kontrast till asylrättsliga principer.¹³ Detta gäller i flera sammanhang, men de barn som sökt skydd på egen hand har drabbats särskilt hårt, vilket också lett till internationell kritik.¹⁴ Migrationsverket har återkommande ändrat sina riktlinjer för bedömningen av barns rätt till ett långsiktigt tryggt liv.¹⁵

Ett specifikt område som behöver granskas är regelverket för uppehållstillstånd på grund av gymnasiestudier och dess tillämpning. Efterhandsbedömning av vandel och av vilka utbildningsprogram eller arbeten som anses tillståndsgrundande har exempelvis lett till utvisningar av personer som har gjort sitt bästa för att utbilda sig, arbeta och i övrigt följa svenska regelverk. Att gymnasireglerna är exceptionellt

⁹ Se FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Iuliia Domina och Max Bendtsen mot Danmark, 31 August 2018, CRPD/C/20/D/39/2017. Danmark fick här kritik för att kraven på familjeåterförening indirekt diskriminerar beroende på funktionsvariation.

¹⁰ Carrera, Sergio, Jennifer Allsopp och Lina Vosyliūtė, 2018; Macchiano, Yasha., Ben Hayes, Samuel Kenny and Frank Barat, 2018; Tazzioli, Martina och William Walters, 2019; Webber, France, 2017.

¹¹ Mulinari, Leandro Schclarek, 2017, 2020.

¹² Lundberg, Anna, Sabine Gruber och Erica Righard, 2018; Hermanson, Linus, Jacob Lind och Hanna Scott, 2019; Hermansson, Linus, Anna Lundberg, Sabine Gruber, Andy Jolly, Jacob Lind, Erica Righard, och Hanna Scott, 2020

¹³ För en beskrivning av rätten till asyl, se Gil-Bazo, María-Teresa, 2015.

¹⁴ Ensamkommandes förbund i Malmö, 2019; Lundberg, Anna 2018; Jansson-Kesharvaz, Sofi, Anna Lundberg och Hedvig Obenius, 2020; MuCF, 2016. För kritiken, se FN:s människorättskommitté, 28 april 2016, CCPR/C/SWE/CO/7, p. 35; Europarådets dåvarande människorättskommissionär, Nils Muiznieks, 16 februari 2018, CommDH (2018)4, p. 35-37

¹⁵ Jansson-Kesharvaz, Sofi och Anna Lundberg, 2018-2019; Se rättsliga ställningstaganden från Migrationsverket, Nr 10/2020 och 13/2020; Se även FARR, 2020.

svårbegripliga även för jurister är i sig ett rättssäkerhetsproblem. Det har visat sig i bland annat skiljaktiga tolkningar.¹⁶

Det är viktigt att granskningen även omfattar bakgrunden till gymnasireglerna, eftersom dessa i sig själva utgör en slags kompensation för brister i asylprocessen. Vilka turer och förändringar i bemötande, mottagande och bedömning av asylsökande barn och unga ledde fram till att en majoritet i riksdagen var beredda att fatta beslut om kompensatorisk lagstiftning, två gånger?

Den så kallade "nya gymnasielagen" motiverades av regeringen med att många ungdomar efter lång handläggningstid hade kommit att prövas enligt den tillfälliga lagen, trots att de sökt asyl som barn och därmed enligt uttryckligt löfte från regeringen skulle ha undantagits. Men de begränsningar i möjligheterna att få uppehållstillstånd som har drabbat denna grupp har främst haft sin grund i Migrationsverkets ändrade praxis och andra regleringar, och beror alltså inte på vilka som kom att bedömas enligt den tillfälliga lagen. Gymnasielagens urval blev därför godtyckligt, eftersom andra ungdomar som befann sig i precis samma situation inte omfattades.

Samtidiga ändringar i asyl- och mottaganderegler genomfördes utan konsekvensbedömning. Det har fört med sig att många tonåringar har stängts ute från boenden, flyttats utan förvarning och förlorat skolplatser, blivit av med stödpersoner etc, ofta medan de ännu har väntat på slutligt beslut i sitt asylärende.¹⁷ Hanteringen har även inneburit en utmaning för professionella inom socialtjänsten vars utrymme för att tillgodose barnets bästa har begränsats.¹⁸

Ett annat exempel som bör inkluderas i analysen av konsekvenser för människor som sökt skydd i Sverige är frågan om åldersbedömningar.¹⁹ Europadomstolen och FN:s barnrättskommitté har understrukt vikten av att barns åldersuppgift handläggs skyndsamt, rättvist och i god tro.²⁰ Olika metoder för åldersbedömningar har använts, från äldre versioner av röntgenundersökningar över de omregistreringar av ålder som under en period gjordes helt utan motivering eller undersökning till den nuvarande starkt ifrågasatta magnetröntgenmetoden. Dessa mer eller mindre ovetenskapliga metoder i kombination med att den muntliga utsagan och annan bevisning ytterst sällan beaktas av Migrationsverket och migrationsdomstolarna har

¹⁶ Roos, Anders, 2020.

¹⁷ Elsrud, 2020; För en intervjustudie med ungdomar som sökt asyl på egen hand i Sverige om deras erfarenheter av processen, se Lundberg och Dahlquist, 2012. Se även Rädda Barnen, 2017, 2019a.

¹⁸ Roslund Gustavsson, Linnea, 2019.

¹⁹ Malmqvist, Erik, Elisabeth Furberg och Lars Sandman, 2018; Mostad, Petter och Fredrik Tamsen, 2019; Noll, Gregor, 2016; Se även Hedlund, Daniel och Anna Åhlund, 2020.

²⁰ Europadomstolen, Abdullahi Elmi och Aweys Abubakar mot Malta, ansökningsnr. 25794/13 och 28151/13, dom den 22 november 2016, p. 145-148; FN:s barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr. 6, 2005, FN-dokument CRC/C/GC/6, p. 70.

lett till rättsosäkra utvisningsbeslut av flera tusen personer.²¹ En alltför begränsad hänsyn har tagits till barns individuella förutsättningar, inklusive personlig, familjemässig och kulturell bakgrund och historia,²² att presentera bevisning för sin identitet och skyddsbehov. Sverige har brustit i sin utredningsskyldighet bland annat genom att bortse från principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt).²³

Det är sammantaget väl belagt att ungdomar som kommit till Sverige som barn och sökt skydd på egen hand har fått en behandling som strider mot grundläggande rättsprinciper om legalitet, legitimitet och proportionalitet.²⁴ Därför ska regeringen initiera en sanningskommission för upprättelse och ansvarsutkrävande, för att med vetenskapliga metoder klarlägga hur just denna grupp har behandlats.

Rätt till permanent skydd och rätt till familjeliv villkorades

Den tillfälliga lagens villkor för rätt till uppehållstillstånd och rätt till familjeliv är områden vars konsekvenser behöver analyseras. Ett exempel är att permanent uppehållstillstånd för skyddsbehövande villkoras av anställningsbarhet.

Villkor för familjeåterförening med avseende på vilken typ av uppehållstillstånd familjemedlemmen i Sverige har, när familjen bildades och vilka familjemedlemmar som räknas har fått dramatiska konsekvenser för familjer som hålls isär för oöverskådlig tid. Mest omfattande var hindret för alternativt skyddsbehövande (till exempel krigsflyktingar) att få återförenas med sina familjer. Just den regeln upphävdes i juli 2019. Ett återinförande skulle göra Sverige till ett av de länder i EU där det blir svårast att återförenas med sin familj.²⁵ Till detta kommer försörjningskravet, som nämnts ovan. Inför omarbetningen av lagen behöver konsekvenserna av de senaste årens politik för de drabbade familjerna analyseras.

Konsekvenserna av övergången till tidsbegränsade uppehållstillstånd för skyddsbehövande behandlades inte i förberedelserna av den tillfälliga lagen. De negativa konsekvenser som lyftes fram av många remissinstanser bemöttes – utan proportionalitetsbedömning – med det övergripande argumentet att antalet

²¹ Se bland annat Hjern, Anders, Henry Ascher, Marianne Vervliet och Ilse Derluyn, 2018; Noll, Gregor, 2016; Gustafsson, Hanna, 2019. Se även FARR, 2017.

²² FN:s barnrättskommitté har specificerat några principer för att garantera tillgång till asyl på lika villkor för barn som söker asyl utan sina föräldrar. Se FN:s barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr. 6, p. 66-72.

²³ För en diskussion om begreppet "tvivelsmålets fördel", se Storey, Hugo, 2015. Se även UNHCR, 2019, s 203-204.

²⁴ Se bland annat Darvishpour, Mehrdad och Niclas Månsson, 2019; Jansson-Keshavarz, Sofi och Anna Lundberg, 2018-2019; Rädde Barnen, 2019a, 2019b, Röda Korset, 2019. För vittnesmål och kommentarer, se Barnrättsbyrån, 2018.

²⁵ Röda Korset, 2020.

asylsökande måste minska.²⁶ Inte heller inför förlängningen av den tillfälliga lagen gjordes någon konsekvensanalys.

Idag finns kunskap om negativa effekter av den tillfälliga lagen för individernas anknytning, utbildning, rehabilitering och inte minst barns mående.²⁷ Mycket allvarliga konsekvenser för patienter med svåra sjukdomar har också uppstått, då läkare varit förhindrade att utföra nödvändiga ingrepp på grund av att patienten endast har tidsbegränsat uppehållstillstånd och Migrationsverket inte har sett något utrymme inom den tillfälliga lagen att bevilja permanent tillstånd. Flera dödsfall har inträffat på grund av detta. I förlängningen skulle en sådan lagstiftning leda till att allt fler invånare utestängs från avancerad sjukvård.

Barn får idag utvisningsbeslut trots stark anknytning till Sverige, vilket strider mot det allmänna rättsmedvetandet och splittrar familjer som bildats i Sverige. Detta på grund av att ömmande omständigheter i sig aldrig räcker för uppehållstillstånd, enligt den tillfälliga lagen. Ribban var redan tidigare mycket hög. Den tillfälliga lagen har även lett till att fler svårt sjuka och funktionsnedsatta barn utvisas.²⁸ Dessa konsekvenser var kända när den tillfälliga lagen antogs och motiverades även de av att antalet asylsökande måste minskas.

Att utredning saknades inför den tillfälliga lagen betyder inte att problematiken var okänd.²⁹ Till exempel valdes permanent uppehållstillstånd som huvudregel i samband med tidigare lagstiftning och det var då väl motiverat och underbyggt.³⁰ Den då valda ordningen är hållbar för individen och därmed även för samhället.³¹ Den ordning som nu valts med tillfälliga uppehållstillstånd skapar en sårbarhet på

²⁶ Regeringens proposition 2015/16:174 samt remissvar.

²⁷ Se bland annat Beskow, Linda, 2018; Jutvik, 2020; Särskilt om ensamkommande barn och unga, se Hagström, Ana, Anna-Clara Hollander och Ellenor Mittendorfer-Rutz, 2018; Rädda Barnen, 2019a; Röda Korset, 2019; Särskilt om papperslösa situation, se Andersson, Lena MC, Anders Hjern och Henry Ascher, 2018; Andersson, Lena, Henry Ascher och Anders Hjern, 2018. Särskilt om betydelsen av trygg skola: Holmqvist, Anna, 2018; Svensson, Malin, 2017; Karlsson, Sandra, 2019; Skolinspektionen, 2013 och 2017; Se även Tinghög Petter, Charlotta Arwidson, Erika Sigvardsdotter, Andreas Malm och Fredrik Saboonchi, 2016 med datainsamling från våren 2016.

²⁸ För fallbeskrivningar och kommentarer, se Banke, Viktor, 2017; Etikkommissionen, 2019; Gulger, Amanda och Josefin Sikström, 2018.

²⁹ För en jämförelse av tillfälligt respektive permanent uppehållstillstånd med avseende på psykisk hälsa, se Nickerson, Angela, Zachary Steel, Richard Bryant, Robert Brooks och Derrick Silove, 2011.

³⁰ se bland annat ECRE, 1997; Prop. 1983/84:144, s 82-89; SOU 2004:74, s 262-263, Prop. 2004/05:170, s 196-197. I dessa förarbeten diskuteras i vilka situationer tillfälliga tillstånd kan ges undantagsvis. Utlänningslagen stadgar trots dessa diskussioner inte att skyddsbehövande ska ha permanenta uppehållstillstånd, utan detta förutsätts vara huvudregel. Först i samband med införandet av EU:s (första) skyddsgrundsdirektiv lagfästes uppehållstillståndens längd för skyddsbehövande, men då med formuleringen att tillstånden ska vara permanenta eller minst tre år. Enligt regeringen skulle permanent uppehållstillstånd fortfarande vara huvudregel, se Prop. 2009/10-31. s 141-142. Så blev fallet även i praxis, fram till att tidsbegränsade tillstånd för skyddsökande från Syrien började beviljas i krigets inledning vilket medförde att familjeåterförening kunde nekas. År 2013 återgick Migrationsverket till permanenta tillstånd för skyddsbehövande från Syrien, fram till att den tillfälliga lagen började tillämpas.

³¹ Sandelind, Clara, 2020. För en diskussion om hälsoeffekter, se till exempel Fazel, Mina, Ruth V. Reed, Catherine Panter-Brick och Alan Stein, 2012; Fazel, Mina, Jeremy Wheeler och John Danesh, 2005; se även SBU, 2018.

arbetsmarknaden genom att länka asyllagstiftning till arbetsrätt/villkor.³² Den har också visat sig ha negativa konsekvenser för jämlik hälsa.

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- Kommittén ska analysera konsekvenserna av lagändringarna 2016–2017 och efterföljande ändringar av myndigheternas riktlinjer inom asylområdet och välfärden och lägga denna analys till grund för sina lagförslag.
- Kommittén ska återkomma med förslag att tillsätta en sanningskommission som ska granska hur barn som sökt asyl i Sverige utan vårdnadshavare har bemötts, inklusive en särskild granskning av konsekvenserna av medicinska åldersbedömningar.
- Mot bakgrund av erfarenheterna av den tillfälliga lagens konsekvenser ska kommittén återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att uppehållstillstånd som huvudregel ska vara permanenta för skyddsbehövande.
- Mot bakgrund av erfarenheterna av den tillfälliga lagens konsekvenser ska kommittén återkomma med förslag till lagstiftning som ger ett större utrymme för permanent uppehållstillstånd på grund av ömmande skäl.
- Kommittén ska även överväga förslag till ett generellt system för ansvarsutkrävande eller föreslå fortsatt utredning.

³² Sager, Maja och Klara Öberg, 2017.

2. Kommittén ska belysa orsakerna till att människor tvingas på flykt och analysera varför människor blir papperslösa och/eller försätts i limbo

“Migrationspolitiken ska vara human, rättssäker och effektiv” – enligt kommitténs ursprungliga direktiv. Det har under de senaste åren uppmärksammats att många människor efter att asylansökan avslagits har blivit kvar i Sverige som papperslösa³³ eller har rest vidare till andra EU-länder³⁴. Dessa människor har alla olika öden, men de flesta har gemensamt att för dem var Sveriges migrationspolitik varken human eller rättssäker.

Om detta enbart ses som ett implementeringsproblem eller ett polisiärt problem, utan analys av varför människor inte vågar eller förmår resa till utvisningslandet, riskerar kommittén att lägga förslag som förvärrar situationen. Detta har redan skett då Lagen om mottagande av asylsökande (LMA) ändrades 2016 med följd att fler människor nu lever i misär eller är utlämnade till den svarta arbetsmarknaden för sin överlevnad.³⁵

Asylpolitik diskuteras ofta i termer av kostnader. Asylkommissionen utgår från ett rättighetsperspektiv, vilket innebär att kostnader inte ska avgöra vem som ska få en fristad. Det finns ändå anledning att påpeka att papperslösa som utesluts från all samhällsservice även förhindras att bidra med sina kunskaper, arbetskraft och köpkraft inom systemet.³⁶ De merkostnader som uppstår till följd av dessa personers brist på rehabilitering, vård och hälsosamt boende kan svårligen mätas, än mindre kostnaderna för deras brottsutsatthet och rättslöshet. Arbete utförs svart och ger utdelning till aktörer inom den kriminella marknaden snarare än hos seriösa arbetsgivare respektive statskassan.

³³ Sager, Maja, 2011. Se även Sager, Maja, Helena Holgersson och Klara Öberg; Särskilt om papperslösa barn, se Lundberg, Anna, 2020.

³⁴ Elsrud, Torun, 2020.

³⁵ Jansson-Kesharvaz, Sofi, Anna Lundberg och Hedvig Obenius, 2020; Lindberg, 2020; Rosenberger, Sieglinde och Carla Küffner, 2016; Röda Korset, 2017; För en diskussion om situationen i Storbritannien, se Allsopp, Jennifer, Nando Sigona och Jenny Phillimore, 2014.

³⁶ Att utesluta papperslösa från välfärdsstatens skydd står i skarp kontrast till uttalanden från, bland andra, FN:s kommitté om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som särskilt påmint om att “skydd mot diskriminering inte kan villkoras av att en person har reguljär status i värdlandet”, CESCR, 2017, p. 6. Se även New York-deklarationen för flyktingar och migranter, där stats- och regeringscheferna åtog sig att skydda de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna för alla barn som är flyktingar och migranter, oavsett legal status, p. 32. Se även FN:s barnrättskommitté, 2005 allmän kommentar nr 6, p. 12 om innebörden av principen om icke-diskriminering i FN:s konvention om barnets rättigheter, samt *Gemensam allmän kommentar 3 av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter* [som Sverige inte har tillträtt] och *FN:s barnrättskommitté*, p. 21-26. I denna gemensamma kommentar står att “barns rätt till utveckling, och barnens bästa, beaktas när staterna allmänt eller individuellt hanterar situationen för migranter som uppehåller sig i landet irreguljärt, däribland genom att man genomför mekanismer för att erhålla reguljär status som ett sätt att främja integration och förhindra exploatering och marginalisering av barn som är migranter och deras familjer”, p. 44.

För att förstå varför människor som befinner sig i eller riskerar en sådan utsatt situation inte återvänder till ursprungslandet är det till att börja med nödvändigt att förstå varför människor flyr. De senaste årens starka fokus på faktorer som antas göra att människor dras till Sverige har fördunklat förståelsen bland allmänhet och politiker för de bakomliggande orsakerna till flykten. Enligt såväl aktuell som tidigare forskning är de hot och risker som driver iväg människor helt avgörande.³⁷

Om orsaken till att inte lämna Sverige är att riskerna i utvisningslandet fortfarande är för stora eller att den utvisade är lika oönskad där som i Sverige, så för repressiva åtgärder med sig ett större lidande men inte ett ökat återvändande.³⁸

Senare års forskning visar att missförhållanden i asylproceduren såsom orimliga beviskrav och brister i landinformation eller kulturell förståelse bidrar till att utvisningsbeslut fattas för personer som hyser fruktan för att återvända. Detta leder till att människor håller sig kvar i Sverige trots svåra livsvillkor eller söker sig till andra länder. Dessa missförhållanden behöver analyseras, inte bara för att undvika fel i framtiden utan också för att ge upprättelse för dem som drabbats.

Rättssäkerhet – brister i bedömningen av asylskäl

Kommittén har redan enligt nuvarande direktiv ett uppdrag att "analysera behovet av ytterligare åtgärder för att stärka rättssäkerheten i asylprocessen. Kommittén ska utifrån det nu nämnda vid behov föreslå åtgärder inklusive fortsatt utredning och uppdrag."

I denna analys behöver kommittén ta del av tidigare forskning, i Sverige och internationellt, som kan belysa och förklara brister i rättssäkerhet inom asylproceduren i Sverige.

Analysen ska beakta de juridiska krav som ställs på Sverige enligt internationella förpliktelser. Europadomstolen har, i mål där Sverige fällts, uttalat sig om hur den materiella bedömningen av skyddsskäl ska gå till samt de skyddsmekanismer som måste finnas i asylprocessen för att en rättssäker skyddsbedömning ska garanteras i praktiken enligt artikel 3 i Europakonventionen.³⁹ Europadomstolen har särskilt betonat att myndigheten i vissa lägen har ansvaret för att utreda asylskälen, till exempel när det har kommit fram tecken på tortyr. Annars kan den skyddsökande

³⁷Majidi, Nassim, 2017; REACH, 2017; Thielemann, Eiko, 2004; UNHCR 2016. För vittnesmål om flykt, se Hosseini, Mostafa, 2017.

³⁸ Se Khosravi, Shahram, 2017; Majidi, Nassim och Liza Schuster, 2013; Lind, 2018.

³⁹ Se särskilt Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, ansökningsnr. 59166/12, dom den 23 augusti 2016; Europadomstolen, F.G. mot Sverige, ansökningsnr. 43611/11, dom den 23 mars 2016. Dessa fall är principiellt mycket betydande för att förstå medlemsländernas generella förpliktelse om non-refoulement enligt Europakonventionen.

få en alltför tung bevisbörda som kan leda till godtycklig utvisning.⁴⁰ I utredningsskyldigheten ingår att Migrationsverket och domstolarna måste ta ställning till frågan om bevislättning enligt principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt), vilket mycket sällan görs.⁴¹

Ett tecken på att den innehållsmässiga bedömningen av asylskäl kan slå fel är att det under senare år blivit vanligt att asylsökande som fått avslag i Sverige har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov i ett annat EU-land. För exempelvis skyddssökande från Afghanistan skiljer sig beviljandegraden markant åt till Sveriges nackdel.⁴² Delförklaringar till detta kan vara att ställningstaganden från FN:s flyktigorgan UNHCR inte betraktas som vägledande i svensk praxis och att internflyktsalternativ tillämpas utan individuella överväganden.⁴³ En effekt är att människor som meddelas utvisningsbeslut söker skydd i andra europeiska länder.⁴⁴

Återtagandeavtal har slutits och utnyttjats för att genomföra utvisningar även för sårbara grupper som mottagarlandet inte har kapacitet att ta ansvar för. Det kan röra enskilda fysiskt eller psykiskt nedsatta personer som utvisas med tvång. Det gäller även personer som pressas till "frivillig" medverkan genom hot att familjen kommer att splittras eller placering i utreseboende. Avtalen fortlöper och förnyas utan offentlig utvärdering av om återvändandet faktiskt har skett på ett värdigt sätt enligt avtalen.⁴⁵

Såväl internationella instanser som frivilligorganisationer har påtalat allvarliga fel i utredningarna av skäl som rör sexuell identitet, kön, könsidentitet och könsuttryck samt religion och ateism.⁴⁶ Ett strukturellt problem hos Migrationsverket är att beslutsfattare genomför tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser med kriterier som saknar vetenskapligt stöd.⁴⁷ Exempel på detta är föreställningar om kultur,

⁴⁰ Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, p. 97-98. En stat har även en skyldighet att försäkra sig om alla relevanta fakta i ett asylärende, se Europadomstolen, R.C. mot Sverige, ansökningsnr. 41827/07, dom den 9 mars 2010.

⁴¹ Se Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, p. 96 f.

⁴² Statistik, se Eurostat a, specifikt åren 2017, 2018; Parusel, Bernd, 2018. För en studie kring flyktskäl för afghaner, se Skodo, Admir, 2018.

⁴³ Hagman, Ellinor, 2018.

⁴⁴ Elsrud, Torun 2020.

⁴⁵ I *Gemensam allmän kommentar 3 av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter och FN:s barnrättskommitté* uttrycker kommittéerna att de "är bekymrade över det ökande antalet bilaterala eller multilaterala samarbetsavtal som är fokuserade på att begränsa migrationen och som har bevisat negativ inverkan på barns rättigheter, och vill i stället uppmana till samarbete som underlättar säker, ordnad och reguljär migration med full respekt för de mänskliga rättigheterna", se p. 50. Rörande återvändandeprocessen för barn, se även Save the Children, 2018.

⁴⁶ Gröndahl, Aino, 2020; Hedlund, Daniel, 2017; Hedlund, Daniel och Thomas Wimark, 2011; Hörlin, 2019; Malmquist, 2018; Nordlöf, 2019; Wikström, 2014; Svenska Kyrkan, 2019; Veldhuizen, Tanja S., Robert Horselenberg, Sara Landström, Pär Anders Granhag och Peter J. van Koppen, 2017. För vittnesmål angående bedömning av konversion, se Pingst, 2019. Se även kritiken från FN:s kommitté för mänskliga rättigheter angående utredningen av konversion/ateism som asylskäl, OHCHR, 2019.

⁴⁷ Hedlund, Daniel, 2017; Stern, Rebecca och Hanna Wikström, 2016.

kriterier om "andrahandsuppgifter", "spekulation" och "brist på subjektiv rädsla".⁴⁸ En återkommande kritik är att barnspecifika asylskäl förbises.⁴⁹

Metoderna för bedömning av trovärdighet och tillförlitlighet har utretts och det finns kunskaper om detta inom Migrationsverket. Men praktiken visar att tillförlitligheten i de skyddsökandes berättelser fortfarande bedöms spekulativt eller slentrianmässigt.⁵⁰ I forskningen beskrivs myndigheternas bemötande som en "misstroendekultur", vilken har anknytning till samhällsdebatten under den aktuella tidsperioden.⁵¹ En misstroendekultur kan spela in i hanteringen av åldersbedömningar som nämnts ovan.⁵²

Det finns erfarenheter och forskning om hur traumatiserade människor ska bemötas och hur deras skyddsbehov behöver utredas.⁵³ Det finns även vägledning för migrationshandläggare, men det är inte alltid kunskapen finns hos den enskilde handläggaren.⁵⁴ När kompetensen saknas kan det bidra till att särskilt sårbara personer får svårt att bevisa sitt behov av skydd och felaktigt får utvisningsbeslut. Det är särskilt allvarligt när kunskapen brister hos Migrationsverket och migrationsdomstolarna eller hos vårdpersonal om tortyr och dess konsekvenser för individer och om dokumentation av tortyrskador.⁵⁵

I de fall barns asylansökningar bedöms utan medverkan av personal med kompetens för detta – eller utan att barnets skäl utreds över huvud taget – leder det på motsvarande sätt till att barnets asylskäl inte kommer fram.

Rättssäkerhet – brister i proceduren

Flera rapporter tyder på godtyckliga skillnader mellan migrationsdomstolarnas tillämpning av de lagar som rör asylsökande.⁵⁶ Dessutom finns brister i utlänningslagen som gör att Migrationsverket utvecklats till sin egen vägledande instans. Detta hänger samman med att Migrationsöverdomstolen inte har rätt att ge ändringsdispens i asylärenden och att vissa typer av mål över huvud taget inte kan

⁴⁸ Granhag, Pär Anders, Sara Landström och Andreas Nord, 2017; Andersson, Erik, 2019.

⁴⁹ Lundberg, 2011; Lundberg och Lind, 2017. Rädda Barnen, 2016, 2017, 2019a, 2019b.

⁵⁰ Granhag, Pär Anders, Sara Landström och Andreas Nord, 2017; Andersson, Erik, 2019. För en beskrivning av beslutsfattandet ur handläggarens/beslutsfattarens perspektiv, se Ekberg, Sofie och Maria Habib Davidsson, 2018.

⁵¹ Hedlund, Daniel, 2017; Norström, Eva, 2004; Khosravi, Shahram, 2010; Sager, Maja, 2011, s 179.

⁵² För en juridisk granskning av hur den asylsökandes utsaga värderas i åldersbedömningarna, se Gustafsson, Hanna, 2019.

⁵³ För läsning om PTSD och trovärdighet, minne etc, se Herlihy, Jane, Laura Jobson och Stuart Turner, 2012.

⁵⁴ Granhag, Pär Anders, Sara Landström och Andreas Nord, 2017; Andersson, Erik, 2019.

⁵⁵ Segenstedt, Alexandra, Maite Zamacona Aguirre, Lisa Hallstedt Emelie Hökfelt, o Emanuel Petersson, 2015.

⁵⁶ Länsrätterna i Göteborg, Skåne och Stockholms län 2007 samt Domstolsverkets statistik, refererad i Sveriges Radio, 2015. För exempel, se Roos, Anders, 2020; betydelsen av nämndemäns partitillhörighet, se Martén, Linna, 2015: förekomsten av muntlig förhandling, se Siöcrona, Peder, 2016.

överklagas.⁵⁷ Både Migrationsverkets och domstolarnas utredningsansvar behöver förstärkas.⁵⁸ Bristerna på denna punkt har funnits sedan 2005 års utlänningslag trädde i kraft, men lagstiftningen från 2016 har haft ytterligare negativa effekter på rättssäkerhet och likabehandling.⁵⁹

Det finns även många processuella hinder för asylsökande, såsom tolkproblem, bristande kunskap hos offentliga biträden och bristande vård- eller stödinsatser. Många vittnesmål tyder även på att intervjuer och utredning utförs alltför knapphändigt trots statens utredningsskyldighet i asylärenden. Detta förstärker problemen som nämnts ovan för asylsökande med till exempel kognitiva svårigheter, traumatiserade personer och personer med känsliga och komplicerade skyddsskäl.

Specifika områden som har uppmärksammats i vittnesmål om skyddssökandes erfarenheter är att inte all information till asylsökande ges på ett språk personen kan förväntas förstå, att inte alla offentliga biträden har asyrrättskompetens, att tolkar utan tillräckliga kunskaper i tolkspråket eller svenska anlitas⁶⁰ (ibland av upphandlingsskäl), att tillgången till muntlighet i domstol är svag liksom möjligheten att kalla in vittnen och hämta in aktuell landinformation till domstolsbehandlingen.⁶¹ Andra exempel är den ovannämnda bristen på barnkompetens och kompetens att bemöta traumatiserade personer inom Migrationsverket.

Långa väntetider utan handläggning påverkar möjligheterna att utreda de ursprungliga skälen för uppehållstillstånd. Samtidigt kan anknytning till Sverige och nya skäl uppstå som omöjliggör återvändande på grund av skydds- eller humanitära behov. Nya hot kan uppstå på grund av konversion, offentlig kritik av det tidigare hemlandets regim eller andra så kallade sur place-skäl. Det kan också röra sig om sådant som ungdomars eller kvinnors anpassning till levnadsmönster i Sverige eller frigörelse från tidigare sociala normer..

En grupp som drabbades av långa handläggningstider var barn som sökte skydd på egen hand 2015. Genom Migrationsverkets kategorisering av ärendetyper prioriterades först "enkla" bifallsärenden och därefter "enkla avslag" som kunde klaras av inom tre månader. När personer med mer komplicerade ärenden, bland

⁵⁷ Detta rör sådant som praktiska och medicinska verkställighetshinder, men även underliggande förutsättningar för beslut, såsom nationalitet eller statslöshet, se Tucker, 2018, s. 27.

⁵⁸ Feijen, Liv och Emelia Frennmark, 2011. Kravet på Sverige att ha en utvecklad utredningsskyldighet behandlades av Europadomstolen i detalj när den fällde Sverige i J.K. m.fl. mot Sverige respektive i F.G. mot Sverige. Se även UNHCR:s handbook, p. 196 och 8 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

⁵⁹ För en genomgripande analys av bevisbördans fördelning, trovärdighetsbedömningar och domstolarnas ceremoniella roll som föreställande en tvåpartsprocedur i asylärenden snarare än att verkligen erbjuda en rättvis procedur för den svagare parten, se Johannesson, Livia, 2017.

⁶⁰ Kammarkollegiet, 2017 s. 35; Språkföretagen, Almega, 2019, s. 17.

⁶¹ Johannesson, Livia, 2017. Exempel på vittnesmål, se Yrkes- och volontärnätverket #vistärinteut, 2017.

annat dessa barn (som ibland hunnit fylla 18), skulle utredas efter lång tid var det svårt för dem att återberätta sina upplevelser och bevisa sin identitet och sitt skyddsbehov.

Barnspecifika skäl såsom risk för rekrytering och trafficking är ofta giltiga i verkligheten även för unga vuxna. Unga vuxna kan också fortfarande behöva stöd på liknande sätt som barn, men 18-årsgränsen är skarp både i kraven på den asylsökande och i bedömningen av asylskälen. Detta gör långa handläggningstider och plötsliga omregistreringar av ålder extra drabbande.

Även för yngre barn är anknytningen till Sverige och anpassningen till omgivningens kultur och sociala normer något som påverkar deras behov av skydd och i praktiken kan omöjliggöra återvändande men som med nuvarande praxis tillmäts mycket liten betydelse. Som nämnts i föregående avsnitt utvecklar barn och barnfamiljer efter lång tid i Sverige dessutom en anknytning genom skola, kamrater, idrott, kulturengagemang etc.⁶² Lagstiftningen innehåller idag ingen gräns för hur lång handläggningstid som kan följas av utvisning.⁶³

Praktiska verkställighetshinder

I utredningen om praktiska verkställighetshinder som lades fram 2017 visades hur lagens utformning och praxis lett till att praktiska verkställighetshinder i praktiken inte erkänns.⁶⁴ Detta gör att människor som de facto inte kan utvisas ändå får utvisningsbeslut. De tvingas leva utanför samhället. Åtgärder har inte vidtagits trots att problemen har varit kända i många år. Problemen har istället skärpts genom domstolspraxis och Migrationsverkets ändrade rättsliga ställningstaganden.⁶⁵ Att praktiska verkställighetshinder inte erkänns medför också att vissa personer inte beviljas den flyktingstatus som de har rätt till enligt internationella överenskommelser.⁶⁶

Ett specialfall av obekräftade verkställighetshinder är när barn som sökt asyl på egen hand får utvisningsbeslut som inte kan verkställas på grund av att de inte har någon som kan ta emot dem i det land de skulle utvisas till. Denna situation ledde för några år sedan normalt till ett permanent uppehållstillstånd (om inte barnets ålder ifrågasattes). Praxis för denna grupp har förskjutits steg för steg genom ändringar i Migrationsverkets riktlinjer – ändringar som inte dokumenterats eller förklarats – till

⁶² Ottosson, Lisa och Anna Lundberg, 2013; Wahlström Schmidt, 2018.

⁶³ I Storbritannien finns exempelvis möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd baserat på tid i landet, se Finch, Nadine, 2013.

⁶⁴ Se SOU 2017:84:101, 145 f.

⁶⁵ Se exempelvis Migrationsöverdomstolen, MIG 2019:4.

⁶⁶ UNHCR, 2017.

den nuvarande situationen att dessa barn kan få utvisningsbeslut redan vid 14 års ålder även om de lyckats bevisa att de inte har kontakt med anhöriga.⁶⁷ Ansvar för att eftersöka familjemedlemmar läggs numera helt på barnet vilket gör att barnet inte får någon hjälp att få tag på anhöriga. I de fall de anhöriga omkommit eller flytt landet blir det mycket svårt för barnet att på egen hand bevisa detta. Även detta är en praxis som Migrationsverket har förändrat under de senaste åren.

Även om upprepade och överlappande rättssäkerhetsbrister har stor betydelse och debatten just nu fokuserar på detta, vilket gör att kommittén måste hantera frågan, vill Asylkommissionen understryka att detta inte är hela bilden av Sveriges flyktingmottagande. Hundratusentals flyktingar från olika perioder har skapat sig en framtid i Sverige och bidrar nu i samhället. Det finns fortfarande ett starkt folkligt stöd för att Sverige ska ha en human asylpolitik.⁶⁸

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- Kommittén ska analysera vilka brister i lagstiftning och tillämpning som har bidragit till att praktiska verkställighetshinder inte erkänns, särskilt för statslösa, för personer med anknytning till tredje land samt för barn som sökt skydd på egen hand och som saknar ordnat mottagande i hemlandet.
- Kommittén ska analysera hur bedömningen av praktiska verkställighetshinder för barn som sökt skydd på egen hand och som saknar ordnat mottagande i hemlandet förhåller sig till barnrättslagen/barnkonventionen.
- Kommittén ska återkomma med förslag till åtgärder för att motverka att asylsökande hamnar i limbo, med utgångspunkt i tidigare förslag. I detta ingår även att statslösas rättsliga ställning behöver utredas vidare.
- Kommittén ska undersöka orsakerna till att Sverige, i jämförelse med andra EU-länder, har en låg beviljandegrad för vissa länder.
- Kommittén ska utvärdera hur återtalandeavtal har följts upp. Kommittén ska även utreda hur UNHCR:s ställning som rättskälla kan förstärkas.
- Kommittén ska analysera kritiken mot brister i utredningsskyldigheten inklusive principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt), särskilt vad rör utredningar av asylskäl som hänger samman med skyddsökandes ålder/underårighet, psykisk hälsa, religion, könstillhörighet eller sexuella identitet, samt återkomma med förslag till åtgärder eller fortsatt utredning.
- Kommittén ska föreslå åtgärder för att stärka barn- och kulturkompetens i utredningarna och säkerställa att barns asylskäl utreds så att barns upplevelser av trauma utifrån deras situation och utveckling kan beaktas.

⁶⁷ Se Jansson-Keshavarz, Sofi och Anna Lundberg, 2018-2019 och Migrationsverket ställningstagande 11/2020.

⁶⁸ För attityder till uppehållstillstånd av humanitära skäl och familjeåterförening, se Novus, 2020.

- Kommittén ska analysera Migrationsöverdomstolens funktion som vägledande instans, Migrationsverkets roll i praxisbildningen samt tillämpningen av rätten till muntlighet i migrationsdomstolarna samt återkomma med förslag till åtgärder som stärker rättssäkerheten för den skyddssökande.
- Kommittén ska utreda bristerna rörande bedömningar av tillförlitlighet, information till asylsökande och kompetensen hos offentliga biträden samt återkomma med förslag till åtgärder.
- Kommittén ska återkomma med förslag till lagstiftning som innebär presumtion för uppehållstillstånd efter viss handläggningstid. Tidsgränsen ska sättas lägre för barn. Kommittén ska även utforma förslag till övergångsregel som innebär möjlighet till uppehållstillstånd för personer med utvisningsbeslut som inte kunnat verkställas.

3. Kommitténs lagförslag ska säkra att asylsökande och deras familjer får tillgång till sina rättigheter

Enligt regeringens direktiv ska kommittén vid utarbetande av sina förslag "beakta de skyldigheter som Sverige har i förhållande till internationell rätt och EU:s regelverk. I sammanhanget ska förslagets förenlighet med bland annat Genèvekonventionen och Europakonventionen uppmärksammas."

Det är individen som är bärare av rättigheter enligt specifika konventioner. Sveriges internationella åtaganden innebär därför skyldigheter gentemot individen – inte bara gentemot en internationell instans.

Respekten för Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter innebär vidare att kommittén ska arbeta med perspektivet att människor på flykt i många fall är de mest sårbara för människorättskränkningar i både Sverige och ursprungslandet. Ända sedan flyktingkonventionen antogs har världssamfundet understrukt skyddssökande människors särskilda sårbarhet för att deras rättigheter kränks. Respekt för mänskliga rättigheter och vaksamhet mot diskriminering förväntas vägleda svenska politiker och genomsyra den nationella rätten, så även migrationslagstiftningen. Detta innebär krav på ursprungsländer för att flyktingar ska kunna återvända lika väl som krav på bemötandet i Sverige.

Genom att framhäva vilka rättigheter människor på flykt tillerkänns kan makthavare även ta sitt ansvar att bidra till kunskap och en anti-diskriminerande opinion hos befolkningen i Sverige och i andra länder.

Vad är internationella åtaganden?

Internationella åtaganden har utvecklats då det funnits behov av att slå fast vilka rättigheter alla människor har och som alla länder ska garantera. Sverige är ett av de länder som har arbetat aktivt för att sådana åtaganden skulle komma till stånd. Asylkommissionen konstaterar dock att Sverige regelbundet prickas i internationella instanser för sin bristande efterlevnad av människorättsliga regler på migrationsområdet, inte minst vad rör förbudet att utvisa människor till tortyr och andra situationer med risk för allvarlig skada (non-refoulement).⁶⁹

⁶⁹ Det absoluta skyddet mot tortyr eller inhuman eller förnedrande behandling (illabehandling) utgör internationell sedvanerätt och kommer till uttryck i grundläggande konventioner om rättigheter, däribland i Genèvekonventionen och i artikel 3 i Europakonventionen. Skyddet omfattar rätten att inte föras till ett land där risk för illabehandling finns (principen om non-refoulement). Inte under några omständigheter, oavsett person eller handling, är det tillåtet för en stat att göra undantag från skyddet. Detta då skydd mot illabehandling enligt Europadomstolen hänförs till ett grundfundament för vår demokrati. Europadomstolen framhåller i sin praxis att stater, för att respektera konventionen, måste garantera att skyddet blir tillgänglig i

Enligt kommitténs ursprungliga direktiv ska "Sveriges internationella åtaganden respekteras, t.ex. de som följer av FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning (Genevekonventionen) och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)".

Att enbart dessa konventioner nämnts ska inte tolkas som att dessa är de enda internationella åtaganden som behöver säkerställas. Kommittén har en skyldighet att se till att de lagförslag som läggs fram inte tillåter rättstillämpare att frånga någon av de människorättsliga överenskommelser som Sverige är juridiskt bunden av. Detta ska inbegripa UNHCR:s handbok som vägleder kring tolkningen av Genevekonventionen.

Att migrationspolitiken utformas med respekt för dessa överenskommelser är en grundläggande förutsättning för att politiken ska vara förankrad i vårt demokratiska statskick. Vissa grupper, såsom hbtqi, barn, kvinnor och personer med funktionsnedsättningar, kan ha sårbarheter och särskilda rättigheter. Detta kräver att Sverige anpassar sin utredningskyldighet i varje enskilt fall för att de ska ges lika möjligheter i asylprocessen och kunna erkännas skydd på lika förutsättningar som andra personer. Att Sverige inte inkorporerat konventionsåtaganden i lag får inte tas till intäkt för att åtagandena inte skulle behöva följas.

Asylkommissionen vill framhålla att de internationella åtagandena inklusive EU-rättsliga bestämmelser ofta markerar en miniminivå, vilket återspeglas i hur Europadomstolen betraktar Europakonventionens rättigheter. Konventionernas syfte är alltså inte att människor generellt ska behandlas på en lägsta nivå, strax över gränsen för kränkning. Kommitténs förslag ska därför både stämmas av mot innebörden av Sveriges åtaganden och gå längre genom att ta hänsyn till alla människors välfärd och livssituation, och därmed bidra till sammanhållning och motverka diskriminering.

Rätten att inte utsättas för diskriminering

En av anledningarna till att individens rättigheter enligt flera olika konventioner behöver beaktas är att undvika diskriminering. Det är särskilt viktigt att kommittén beaktar detta, eftersom erfarenheterna visar att den tillfälliga lagen och andra

praktiken för den enskilda. Detta medför krav på att asylprocessen innehåller processuella garantier för att internationellt skydd ska bli realistiskt för alla människor oavsett individuella förutsättningar. Artikel 3 i Europadomstolen innehåller både ett processuellt och ett materiellt skydd mot non-refoulement. Se till exempel Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige; Europadomstolen, F.G. mot Sverige.

lagändringar sedan 2015 har diskriminerande effekter – se ovan i avsnitt 1 om dessa konsekvenser.

Diskriminering på grund av ras har förekommit, exempelvis i tillämpningen av gränskontroll och åtgärder för att effektivisera verkställandet av utvisningar.⁷⁰ Risken för rasprofilering är en av de aspekter som alltid behöver vägas in då tvångs- och kontrollåtgärder övervägs.

Att väga in risken för diskriminering av olika grupper är en metod för lagstiftaren att inte bara göra lagen till en lista av rättigheter och skyldigheter utan även garantera var och en den grundläggande "rätten att ha rättigheter".⁷¹ Flyktingkonventionen finns för att garantera flyktingen rättigheter och garantera att flyktingar inte diskrimineras i förhållande till medborgare. Men även andra diskrimineringsgrunder behöver beaktas. Ett exempel är det skydd som EU-lagstiftningen i form av Brottsofferdirektivet erbjuder mot diskriminering på grund av migrationsrättslig status för alla brottsoffer.

Särskilt aktuellt sedan barnkonventionens inkorporation är att barnkonventionen behöver respekteras även för flyktingbarn, oavsett migrationsrättslig status, för att garantera barnets rättigheter och att för att barn inte bli diskriminerade i förhållande till vuxna.

Flera forskningsresultat och andra rapporter, inklusive barns egna vittnesmål, tyder på att barnkonventionen inte har fått genomslag i praktisk tillämpning (se ovan i avsnitt 2 om rättssäkerhet). Sverige har valt att inte möjliggöra granskning av FN:s barnrättskommitté i individuella barns fall. Barnrättskommitténs generella rekommendationer borde ha använts för att bättre tillgodose barns rättigheter och för att förstå hur barnkonventionen förhåller sig till svenska förhållanden. Nu när barnrättslagen trätt i kraft finns ännu högre förväntningar på att kommittén tydligt förhåller sig till barnperspektivet och barns rättigheter i praktiken när den utarbetar sina förslag.

Konflikten mellan skyddande lagstiftning för barn och utlänningslagen behöver ses över. I dagsläget kan barn som är omhändertagna av socialtjänsten tas från familjehem för att utvisas tillsammans med föräldrarna trots att dessa efter utredning inte ansågs kunna ta hand om barnet.⁷² Att socialtjänstens insats avbryts motiveras med att socialtjänst i hemlandet kan tillgodose barnets trygghet. Men det finns ingen garanti för att detta ska förverkligas, speciellt inte om familjen tillhör en utsatt

⁷⁰ Sager, Maja, 2018; Schclarek Mulinari, Leandro, 2017 och 2020.

⁷¹ Arendt, Hanna, 2016, kap 9.

⁷² Frågan utreddes på uppdrag av den svenska kommittén Barnkonventionen blir svensk lag, SOU 2016:19, se Lundberg, Anna och Jacob Lind, 2016.

grupp i hemlandet. Uppföljning av utvisningar från Sverige sker generellt inte, vilket kan ses som mycket rättsosäkert.

En viktig barnrättsfråga är tidsbegränsade tillstånd. Både FN:s kommitté för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter [som Sverige inte har tillträtt] och FN:s barnrättskommitté har uttalat att åtgärder behövs för att inte migrations- och asylförfaranden ska dra ut på tiden, med negativ inverkan på barns rättigheter. Detta gäller även familjeåterförningsärenden, där rätten till familjeliv blir starkare i takt med vistelsen i Sverige. Enligt dessa FN-kommittéer inverkar en otrygg status negativt på barns mående. Att tidsbegränsade tillstånd upplevs som otrygga och påverkar barn särskilt negativt har också visats i Sverige.⁷³

Kommittén behöver ta ställning till i vilka fall permanent vistelse i landet är en nödvändig förutsättning för att säkerställa barns rätt till familjeliv, trygghet och vård. Vid utformningen av en humanitär grund har kommittén inte rätt att utgå från en "lägstanivå" som innebär ett lidande som samhället aldrig skulle acceptera för barn som är svenska medborgare.

Rättigheter i praktiken

För att de som ska tillämpa de svenska reglerna så långt som möjligt ska kunna tolka dem i linje med internationella åtaganden i varje enskilt fall (fördragskonform tolkning) krävs tydlig vägledning i förarbeten från lagstiftaren. Till följd av de senaste årens snabba lagstiftning inklusive bristande konsekvensanalyser kombinerat med mycket begränsad vägledning har det blivit upp till enskilda beslutsfattare att sätta sig in i komplexa regler om rättigheter. Detta har lett till att bedömningarna om människors framtid och liv har varit spretiga och svåra att förutse.⁷⁴ På så vis har rättigheter även fråntagits individer som haft starka behov av en trygg tillvaro och stödinsatser. Ett exempel är att svårt sjuka barn som bott i Sverige under flera år inte har bedömts med det barnperspektiv som barnkonventionen föreskriver – och som ska inspirera tolkningen av andra internationella konventioner, såsom Europakonventionen.⁷⁵

Sist men inte minst vittnar personer med erfarenhet från den svenska asylprocessen, som beskrivs ovan i avsnitt 2, om en rad praktiska problem för att få tillgång till rättigheten att få skydd från förföljelse och från andra människorättskränkningar.

⁷³ Se bland annat Zetterqvist Nelson, Karin och Mirjam Hagström, 2016; Rädda Barnen, 2019a, 2019b, Röda Korset, 2019.

⁷⁴ För en diskussion om tillämpningen av "svenskt konventionsåtagande", se Stern, Rebecca, 2020; För beslutsfattarnas situation, se Ekberg, Sofie och Maria Habib Davidsson, 2018.

⁷⁵ Se Europadomstolens hänvisning till barnkonventionen i bland annat Abdullahi Elmi och Aweys Abubakar mot Malta, p. 103; Europadomstolen, Popov mot Frankrike, ansökningsnr. 39472/07 och 39474/07, dom den 19 april 2012, p. 91.

Europadomstolen har som nämnts ställt tydliga krav på att processen inte får innebära att det, utifrån individens förutsättningar, blir för svårt att bevisa sitt behov av skydd, i strid med det processuella skyddet i artikel 3.⁷⁶ Men de senaste åren har bevismöjligheterna för utsatta grupper försämrats bland annat genom opropotionerligt långa väntetider - ofta följda av alltför hastiga utredningar.

Även bristande lagtillämpning leder till diskriminering och/eller i praktiken bristande skydd mot godtycklig utvisning. Ett exempel är de rättsosäkra åldersbedömningarna, som nämnts ovan.⁷⁷ Åldersbedömningar som slår fel leder till att barn på flykt får svårare att få stöd och internationellt skydd, samtidigt som de fortfarande inte kan tillgodogöra sig sina rättigheter i samma utsträckning som vuxna kan. Barn som kommer från länder vars id-handlingar bedöms ha ett lågt bevisvärde i det svenska rättssystemet eller har dåliga ekonomiska, sociala och kulturella förutsättningar, såsom tidigare papperslöshet och låg utbildningsgrad i familjen, får särskilt svårt att bevisa sin ålder.

I asylprocessen tillämpas som nämnts ovan bedömningar utan vetenskapligt stöd av den individuella förmågan att berätta detaljerat, sammanhängande och utan motstridigheter. Detta innebär diskriminering av funktionshindrade personer, särskilt dem med "mindre synliga" intellektuella och psykosociala hinder, som till exempel posttraumatiskt stressyndrom.⁷⁸ Konsekvensen blir att mycket utsatta personer trots sitt skyddsbehov inte ges skydd och lever under stora svårigheter under asylprocessen. Detta sker även när oförmåga att berätta på ett (av myndigheterna förväntat) typiskt tillförlitligt vis ingår i symtombilden.

I praktiken är bedömningarna av asylberättelsers tillförlitlighet som berörts i föregående avsnitt ofta diskriminerande mot personer som bryter mot normer i Sverige eller i sina tidigare hemländer, är lågutbildade eller har andra hinder såsom kognitiva svårigheter. Bevislättning ges sällan i avgöranden⁷⁹, vilket får särskilt stora konsekvenser för personer med individuella svårigheter att göra sannolikt sitt behov av skydd.

⁷⁶ Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, p. 96 f.

⁷⁷ För en genomgång av internationella riktlinjer för åldersbedömning och deras tillämpning i EU-länder, se ECRE, 2015.

⁷⁸ Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) is a complex syndrome of somatic, cognitive, affective and behavioral symptoms that results from the psychological trauma of direct or indirect violence or threats to life (Van der Kolk et al., 1996).

⁷⁹ Principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt) är en internationell och svensk rättsprincip som innebär bevislättning för den asylsökande vid bevisvärigheter. Rättstillämparen ska ta ställning till bevislättning vid asylprövningen. Se MIG 2007:12 och UNHCR:s handbok, p. 203-204.

Fler exempel på rättighetsproblem för asylsökande, papperslösa och förvarstagna

Regleringar som inte uppdateras kan förstärka diskrimineringen. Exempel på detta är nivån på dagbidrag för asylsökande som ligger långt under existensminimum och inte har höjts sedan 1992.⁸⁰ I kombination med id-kravet för att få arbeta som drabbar vissa nationaliteter bidrar detta till isolering och utanförskap som kan bli bestående och det utgör dessutom incitament för svart arbete. Asylsökandes möjligheter att arbeta inom den formella arbetsmarknaden försvåras även genom hinder mot att inneha bankkonto med mera.

Även papperslösa har mänskliga rättigheter, varav rätten till vård hör till det som har uppmärksamats mest men också ständigt har ifrågasatts.⁸¹ Barns särskilda rättigheter enligt barnkonventionen gäller alla barn oavsett status. För att dessa rättigheter ska vara tillgängliga i praktiken krävs att vissa brandväggar upprätthålls, det vill säga att gränsövervakning inte bedrivs på platser där grundläggande sociala rättigheter erbjuds. Brandväggarna ska säkra dels att ingen information som samlas in för att säkerställa grundläggande sociala rättigheter ska delas för invandringskontroll, dels att migranter inte ska utsättas för kontroller när de är närvarande vid eller i närheten av religiösa, privata och offentliga institutioner som upprätthåller och tillhandahåller sociala rättigheter.⁸²

Ett par andra områden där Sverige återkommande fått kritik för att inte följa internationella åtaganden är behandlingen av frihetsberövade och övervakningen av utvisningar.⁸³ Det rör sig om tillgång till vård, om olämpliga och långvariga häktesplaceringar, om att förvarstagande används då uppsikt kunde ha räckt samt om hur utvisningar gått till. Det finns moraliska, politiska och rättsliga skäl att undvika frihetsberövande av skyddssökande personer. De som fått utvisningsbeslut enligt utlänningslagen är inte brottslingar.⁸⁴ När förvarstagande ändå blir aktuellt ska asylsökande inte placeras tillsammans med personer som frihetsberövats av andra

⁸⁰ Den nivå för dagbidrag som gäller idag (71 kr för vuxen ensamstående, 61 kr vid delat hushåll, 37-50 kr för barn) slogs fast 1994 och innebar då en sänkning jämfört med nivån från 1992. Sedan 1994 har bostadstillägget tagits bort. Ytterligare sänkningar har skett genom att ersättningen för barn halveras från tredje barnet samt att personer som delar adress nu vanligen räknas som sammanboende oavsett om de delar hushåll.

⁸¹ Historiskt: rapport från rätt till vård-initiativet?; För en diskussion om villkoren för stöd från civilsamhället när de sociala institutionerna inte är tillgängliga, se Isunu, Christine Caroline, 2018.

⁸² Hermansson, Linus, Anna Lundberg, Sabine Gruber, Andy Jolly, Jacob Lind, Erica Righard, och Hanna Scott, 2020; Gemensam allmän kommentar nr 3 (2017) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter och nr 22 (2017) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om de allmänna principerna rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration, p. 17 som anger att "Barns personuppgifter, särskilt biometrisk data, bör endast användas i barnskyddssyfte, med sträng tillämpning av passande regler om insamling, användning och förvaring, samt tillgång till data."

⁸³ Justitieombudsmannen, 2018, kritik av användningen av avskiljning: JO 939-2018; Beskow, Linda, 2018; Zetterqvist Nelson, Karin och Mirjam Hagström, 2016; Röda Korset, 2019; Sandelin, 2020. Se även rekommendationerna från FN:s kommitté mot tortyr, 2014.

⁸⁴ Riktlinjer om restriktiv, proportionerligt och ändamålsenlig användning av förvar: Art. 3 och 5 ECHR, EU Return Directive 2008/115/EC; UNHCR om förvarstagande här, se <https://www.refworld.org/pdfid/503489533b8.pdf>.

skäl och inte utsättas för extra restriktioner eller bestraffningar. Förvarspersonal ska ha ändamålsenlig utbildning som inkluderar krishantering, bemötande av sårbara personer och de rättsliga ramarna för förvarstagande.

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- Kommittén ska genomföra en djupare folkrättsanalys om Sveriges internationella åtaganden. Som vägledning för rättstillämpare och myndigheter ska kommitténs förslag tydliggöra de folk- och Europarättsliga förväntningarna på Sveriges regelverk och praktik inom migrationsområdet, inklusive barnrättslagen, FN-konventionen om funktionsvarierades rättigheter, FN-konventionen mot diskriminering av kvinnor, FN-konventionen mot tortyr, FN-konventionen om statslösa och FN-konventionen om rasdiskriminering.
- Kommittén ska återkomma med förslag till åtgärder i form av utbildningsinsatser hos myndigheterna rörande åtaganden om rättigheter, myndigheters utredningsskyldighet, principen om tvivelsmålets fördel, följderna av trauman och bemötandet av sårbara individer, utformningen av tvångsåtgärder samt andra områden där Sverige får internationell kritik.
- Kommittén ska överväga behovet av förstärkta regleringar för att säkerställa rätten till en skälig levnadsstandard för alla människor som lever i Sverige oavsett legal status.
- Kommittén ska återkomma med förslag till författningsändringar som säkerställer barns rättigheter, att barnets bästa sätts i främsta rummet och att barns särskilda behov tillgodoses.
- Kommittén ska även återkomma med förslag om att Sverige ratificerar det tilläggsprotokoll till barnkonventionen som ger individuell klagorätt.

4. Kommittén ska lägga fram förslag i syfte att stärka rätten till familjeliv och privatliv

Den parlamentariska kommittén ska enligt de ursprungliga direktiven "ta ställning till utformningen av den framtida svenska migrationspolitiken i syfte att fastställa en ordning som är långsiktigt hållbar".

Det är viktigt att kommittén i detta arbete tar hänsyn till vad som är hållbart för individen samt vilka lösningar som skapar långsiktighet och sammanhållning. Detta blir särskilt tydligt i uppdraget om familjeåterförening.⁸⁵

Att lösningarna är hållbara för individen är nödvändigt även för att det internationella samfundets system för att skydda flyktingar ska fungera. Det behövs ett helhetsperspektiv som syftar till lösningar som förhindrar att människor på flykt eller deras anhöriga blir strandsatta i gränsläger eller transitländer utan permanent skydd eller möjlighet att skapa ett liv.⁸⁶

Verkligheten för människor på flykt är vanligen att hela familjen på något sätt drabbas av de våldshandlingar, förföljelse, hot eller andra risker som orsakar flykten. Om familjen dessutom splittras genom flykten är det ett extra trauma. Så länge familjen inte kunnat återförenas är flykten inte över – inte ens för den familjemedlem som lyckats få asyl. Uttalanden från UNHCR:s exekutivkommitté har flera gånger klargjort att efterforskning och sammanhållning av familjer är en viktig del av flyktmottagandet.

Rapporter om svårigheter för familjer att återförenas har även visat på nästintill oöverstigliga praktiska hinder, trots att en rätt till familjeåterförening finns enligt lagstiftningen. Till exempel har anhöriga tvingats utsätta sig för farliga situationer genom att ta sig till grannländer och genom att ta kontakt med hemlandets myndigheter.⁸⁷ Utdragna väntetider utgör i sig både praktiska och säkerhetsmässiga problem, likaså svårigheter att få kontakt med familjemedlemmar inom den tidsram som krävs för att undkomma svåruppnåeliga försörjningskrav. Trots att hela familjen kan vara hotad i en flyktsituation förutsätter reglerna att anhöriga till flyktingar kan

⁸⁵ I *Gemensam allmän kommentar 4 av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter* och *FN:s barnrättskommitté* rekommenderas att vägar tillhandahålls för att få reguljär status för migranter vilkas situation är irreguljär och som bor med sina barn, p. 29. Vidare anges att när det gäller papperslösa barn så ska tidsgränser, befogenheter och/eller brist på transparens i administrativa förfaranden inte stå i vägen för barnets rätt att återförenas med sin familj", se p. 33. Det är ett vanligt problem, menar kommittéerna i sin kommentar, att otillräckliga ekonomiska resurser förhindrar utövandet av rätten till familjeåterförening, och att brist på bevis för att familjen har tillräcklig inkomst kan utgöra ett hinder för återförening, p. 38. Därför ska konventionsstaterna "tillhandahålla tillräckligt ekonomiskt stöd och andra sociala tjänster åt dessa barn och deras förälder/föräldrar, syskon, och, där tillämpligt, andra släktingar". Vidare uppmanas staterna ta fram policyer som gör att migranter på reguljärt vis kan åtföljas av sina familjer så att man undviker att de skiljs åt, p. 37.

⁸⁶ Sandelind, Clara, 2020.

⁸⁷ FARR, 2018.

presentera id-handlingar och röra sig samt kommunicera fritt⁸⁸. Detta problem har berörts av Migrationsöverdomstolen som medgett lättnader i kraven under vissa förutsättningar.⁸⁹

Barnets rätt och familjens rätt

De tillfälliga tillstånden i kombination med utdragna väntetider har medfört att uppehållstillstånd nekas eller dras in och familjer splittras på sätt som lagstiftaren sannolikt inte har avsett. Familjer som efter lång tid har återförenats splittras på nytt när barn som fyllt 18 år utvisas. Redan enligt utlänningslagens regler nekades barn som under väntetiden fyllt 18 år återförening. Men detta är en praktik som EU-domstolen tydliggjort inte är förenlig med bland annat EU:s rättighetsstadga. Minderåriga asylsökande som fyller 18 år under asylprocessen ska enligt EU-domstolen behålla sin rätt till familjeåterförening som anknytningsperson.⁹⁰ Enligt EU-domstolens generaladvokat bör samma princip gälla för barn som ansöker om familjeåterförening från utlandet och fyller 18 under handläggningstiden.⁹¹

18-årsgränsen som nämnts ovan i samband med bedömningen av skyddsbehov, är problematisk även med tanke på rätten till familjeliv och privatliv. Det kan knappast ha varit lagstiftarens avsikt att barn skulle få rota sig i Sverige under flera år, påbörja gymnasiestudier, skapa sociala nätverk och även börja praktisera eller arbeta, för att därefter utvisas då de fyllt 18, med eller utan sin familj. Detta drabbar även barn som fått uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov (på grund av till exempel risk för rekrytering eller människohandel). Vidare har Migrationsverket, som nämnts tidigare, utvecklat en praxis som innebär att barn som inte kan utvisas på grund av att de saknar någon som kan ta emot dem nu kan få utvisningsbeslut som verkställs när de fyller 18.⁹² När en sådan utvisning ska genomföras efter att barnet har rotat sig flera år i en familj strider det mot såväl barnets rätt som familjens. För barnet, som under de år då individens livshållning och personlighet formas befinner sig i väntan utan trygghet och förutsägbarhet, kan följderna bli förödande.

Regeln att uppehållstillstånd på grund av anknytning inte får beviljas om den sökande redan befinner sig i Sverige drabbar barn. Även en relativt kortvarig separation från föräldern kan påverka relationen negativt för små barn. Med de handläggningstider som gällt för familjeåterförening de senaste åren kan

⁸⁸ Borevi, Karin och Mudar Shakra, 2019.

⁸⁹ Se MIG 2018:4.

⁹⁰ EU-domstolen, Mål C-550/16, A och S mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, dom den 12 april 2018.

⁹¹ EU-domstolen, generaladvokatens uttalande, Mål C-133/19, C-136/19 och C-137/19.

⁹² Se Jansson-Keshavarz, Sofi och Anna Lundberg, 2018-2019 och Migrationsverket, RS 11/2020.

separationen bestå i flera år när föräldern måste lämna Sverige för att göra ansökan och invänta beslut.

I övervägandena om vad lagen ska tillåta av familjeåterförening och familjesplittring är det nödvändigt att fördjupa icke-diskrimineringsperspektivet och innebörden av Europakonventionens artikel 8 om rätt till privatliv och familjeliv.

Försörjningskravet som villkor för familjeåterförening som det är utformat i den tillfälliga lagen innebär att barn kan förvägras återförening med föräldrar för obestämd tid. Det står även i strid med FN:s funktionsrättskonvention, då till exempel en förälder med lönebidrag för sin anställning utesluts från familjeåterförening.

I domstolsbeslut som rör försörjningskravet kan familjeåterförening diskuteras som en slags belöning, snarare än som en rättighet.⁹³ EU:s familjeåterföreningsdirektiv tillåter enligt EU-domstolen över huvud taget inte försörjningskrav som har till syfte att försvåra familjeåterförening, endast krav med syfte att stärka integration. En konkret prövning av den sökandes situation måste också alltid göras oavsett om den sökande når upp till de formella kraven.⁹⁴

Den tillfälliga lagens inskränkning av familjebegreppet har fått svåra konsekvenser för personer som på grund av exempelvis sin sexuella identitet eller könsidentitet eller på grund av hedersrelaterade hot inte kunnat leva tillsammans i hemlandet. Hbtq+-personer som har levt i en hemlig relation i det tidigare hemlandet riskerar att relationen definieras som icke-etablerad. Andra som drabbats är familjer som har haft ett funktionshindrat barn som fyllt 18 eller andra beroende familjemedlemmar i hushållet. Dessa utesluts från familjeåterförening. Med ett helhets- och hållbarhetsperspektiv bör istället ett utvidgat familjebegrepp övervägas. En ansvarsfull flyktingpolitik kan inte splittra familjer och hindra människor som drivits på flykt från att ta hand om beroende familjemedlemmar.

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- Kommittén ska överväga författningsförändringar som underlättar säker och i övrigt praktiskt möjlig familjeåterförening för anhöriga till tidigare asylsökande genom möjlighet för anknytningspersonen att göra ansökan eller andra åtgärder.
- Kommittén ska återkomma med förslag till författningsförändringar som innebär att det inte ska vara möjligt att ge barn utvisningsbeslut som är

⁹³ Häckner Posse, Lovisa, 2019.

⁹⁴ EU-domstolen, Mål C-578/08, Chakroun mot Minister van Buitenlandse Zaken, dom den 4 mars 2010; För en jämförande studie av regleringar kring familjeåterförening och hur denna har begränsats, se Strik, Tineke, Betty De Hart och Ellen Nissen, 2013.

avsedda att verkställas efter lång tid, samt att barns ålder i bedömningen av rätt till familjeåterförening ska räknas vid tidpunkten för ansökan.

- Kommittén ska vid utformningen av eventuella försörjningskrav eller andra villkor tillse att kraven inte diskriminerar hbtq+-personer, funktionshindrade, äldre eller andra grupper.
- Kommittén ska vid utformningen av förslag som rör familjeåterförening tillse att eventuella villkor inte, i strid med EU-rättens principer, syftar till att försvåra familjeåterföreningen.

5. Kommittén ska identifiera framgångsfaktorer i syfte att förstärka och förbättra Sveriges och andra länders mottagande

Dagens migration, särskilt människors flykt från människorättskränkningar, är en följd av sådant som krig och väpnade konflikter, vapenexport, klimatförändringar och ekonomisk ojämlikhet som är en del av vår globala värld.⁹⁵

Idag behöver vi förbereda oss på att Sverige kan bli ett av de länder som kommer att behöva ta ansvar för migration till följd av klimatförändringar som invånarna i de rikaste länderna i hög grad har medverkat till.

Vi har goda förutsättningar. Sverige är ett exempel på att god ekonomi och utvecklingsförmåga kan gå hand i hand med en stor invandring, inklusive flyktingar som fått en fristad. Enligt forskningen har invandring – på grund av åldersstrukturer, stimulerad ekonomi med mera – varit en av förutsättningarna för Sveriges ställning som en ledande industri- och välfärdsnation med stora resurser. Bakom den polariserade debatten är bilden tydlig: Sverige har mått bra av invandring och så kommer det att vara även i framtiden.⁹⁶

Som nämnts inledningsvis finns positiva lärdomar att dra från civilsamhället. Den solidaritetsrörelse som mobiliserades 2015 ledde till utbildningsprojekt, mötesplatser med rådgivning, frivilliga familjehem, arbetsmarknadsprojekt och nya samarbetsformer mellan välfärdens professioner, organisationer och företagare med mera.⁹⁷ Skyddssökande organiserade sig själva och ställde krav på att få tillhöra samhället och bidra med sin kompetens och arbetskraft lika väl som att få skydd.⁹⁸

Sveriges ansvar i ett hårdnande klimat

De begränsningar för asylsökande och deras anhöriga som införts efter 2015 har motiverats med att de skulle leda till att andra EU-länder skulle ta ett större ansvar. Men utvecklingen har gått i motsatt riktning. I brist på vilja att släppa in

⁹⁵ Se bland annat: Asztalos Morell, Ildikó och Mehrdad Darvishpour, 2018.

⁹⁶ Enligt den svenska regeringen väntas det år 2035 finnas nästan 2,6 miljoner personer som är 65 år och äldre, en ökning med 600 000 från år 2015. Antalet personer i befolkningen i den mest arbetsaktiva åldern väntas öka från 5,7 miljoner år 2015 till 6,3 miljoner år 2035. Det är de utrikes födda som beräknas stå för hela ökningen av personer i yrkesaktiv ålder, se Regeringen, 2017/18, s 13f. Se även Boräng, Frida, 2015; Hansen, Peo, 2017, 2018, (kommande 2021); Schierup, Carl-Ulrik och Simone Scarpa, 2017; Svanberg, Ingvar och Mattias Tydén, 2005; Scocco, Sandro, 2015, Strömbäck, Jesper, 2016. Nyare forskning rörande ensamkommande, se Darvishpour, Mehrdad och Niclas Månsson, 2019.

⁹⁷ Jansson-Kesharvaz, Sofi, Anna Lundberg och Hedvig Obenius, 2020.

⁹⁸ Eriksson, Thord, 2019.

skyddssökande har de yttre gränserna förstärkts och brutaliserats. "Pushbacks", det vill säga att människor drivs bort från gränsen utan att få möjlighet att söka skydd, sker numera i stor skala, utmed EU:s östliga gränser och i Medelhavet. Utmed de östliga gränserna sker bortdrivningen med våld, omväxlande med summariska asylprocesser där transitländer definieras som säkra länder.

EU:s partnerskap med länder i närområdet skulle kunna vara positiva projekt men har utvecklats till mer av externaliserad gränskontroll än samarbete för utveckling. När unionens gemensamma övervakningsplan och flotta används till att tvinga människor på flykt tillbaka till gränspoliserna i Libyen, där det är väl känt att de fängslas med risk för tortyr och slavarbete, samtidigt som fiskebåtar och skepp från frivilligorganisationer hindras från att rädda nödställda – då måste en medlemsstat som Sverige kunna säga ifrån och påminna om unionens grundläggande värderingar.⁹⁹

Externalisering och "outsourcing" av EU:s gränskontroller är ett av de största hindren för principen att människor som flytt ska beredas en fristad.¹⁰⁰

Diskussionen om EU:s framtida asylsystem pågår men är långt ifrån klar. Kommittén kan inte invänta resultatet eller anpassa lagförslagen till en befärad lägstanivå – med risk för att stärka de främlingsfientliga rösterna inom unionen. Istället ska lagförslagen utformas med ambitionen att Sverige ska vara ett föregångsland för att uppmuntra andra länder att förbättra sin kapacitet och verka för en hög ambitionsnivå även i EU:s gemensamma system.

Retoriken om nödvändigheten av att minska flyktinginvandringen har av allt att döma stärkt opinionen mot flyktingar och invandrare i allmänhet. Även medias språkbruk har successivt blivit alltmer avhumaniserande då asylsökande och andra grupper som typiskt sett är föremål för rasistiska strukturer beskrivs.¹⁰¹ Det har bidragit till våldshandlingar och hatbrott, främst mot minoriteterna men även mot majoritetssamhället från individer inom utpekade minoriteter. En förståelse för invandringens positiva effekter är nödvändig för sammanhållningen och tilliten i landet och därmed och därmed för att de positiva effekterna ska bli bestående.

Mistroendekulturen som möter asylsökande samt kategoriseringen som behövande kan kontrasteras mot den stora viljan och förmågan att bidra och etablera sig, inte minst bland de ungdomar som sökt skydd i Sverige på egen hand.¹⁰² Dagens

⁹⁹ Amnesty International, 2017.

¹⁰⁰ Se bland annat Frelick, Bill, Ian M Kysel och Jennifer Podkul, 2016; Frelick Gammeltoft-Hansen, Thomas och Ninna Nyberg Sørensen, 2013; Alarmphone, 2020; Zaiotti, Ruben, 2016.

¹⁰¹ Se till exempel Sundström, Marie och Hedvig Obenius, 2020.

¹⁰² Wernesjö, Ulrika, 2019.

återkommande mantra om misslyckad integration bör också bedömas i ljuset av tidigare flyktinggruppers faktiska etablering.¹⁰³

I ett hårdnande debattklimat behöver allt från statliga utredningar till nyhets- och debattartiklar läsas kritiskt. Det ingår i politikernas ansvar att inte låta sig lockas till lättköpta poänger eller löften om hårdare tag på bekostnad av etniska eller religiösa minoriteter, asylsökande eller andra sårbara grupper.

Politikerna har ett ansvar att förmedla fakta kring invandringen och exempelvis klargöra att den legala invandringen till EU-länderna är betydligt större än den okontrollerade flyktinginvandring som nu ses som ett hot. Det är också politikernas ansvar att verka för att flyktinginvandringen ska kunna ske på legala vägar, snarare än genom det okontrollerade system som utgör den irreguljära marknaden. Asylkommissionen förutsätter att kommittén tar allvarligt på det uppdrag som redan givits av regeringen, att "analysera behovet av åtgärder för att styra om så att relativt sett fler människor kommer till Sverige på säkra och lagliga vägar".

Sverige som föregångsland

I de ursprungliga direktiven står också att "vissa länder uppfattas som mer attraktiva destinationsländer än andra. Förutsättningarna att få till stånd en jämnare fördelning av asylsökande inom EU, påverkas av åtgärder både i Sverige och i andra EU-länder." Enligt regeringens direktiv bör det svenska regelverket "vara långsiktigt hållbart och inte väsentligen avvika från andra EU-länders". Kommittén ska "analysera vilka faktorer i Sverige som bidrar till att individer söker asyl i Sverige".

Asylkommissionen vill påpeka att detta uppdrag inte ska tolkas som att kommittén ska lägga fram förslag till lagstiftning som försämrar asylmottagandet och avskaffar hållbara lösningar för de människor som är på flykt.

Kommittén ska arbeta med perspektivet att Sverige ska vara ett föregångsland för att visa den positiva kraften i att välkomna flyktingar och därmed uppmuntra andra länder att förbättra sin potential för asylmottagande och vidarebosättning. I detta ingår även att sprida kunskap om hur remitteringar, det vill säga invandrades ekonomiska överföringar till ursprungsländerna, bidrar till att stärka utvecklingen i dessa länder.

Som nämnts ska kommittén inte utgå från EU:s framtida asylsystem, eftersom detta inte har färdigförhandlats. Sverige ska fortsätta verka för en god nivå i

¹⁰³ Çelikaksoy, Aycan och Eskil Wadensjö, 2015; Ekberg, Jan, 2016.

asylmottagandet och för att EU lägger fast miniminivåer. Länder som Sverige har förutsättningar att slå vakt om skyddsökande människors rättigheter på en högre nivå och därmed motverka att ribban pressas nedåt. Sveriges förhandlingsposition ska inte vara sådan att de länder som vägrar ta emot flyktingar får sätta agendan.

Asylkommissionen kompletterar kommitténs uppdrag med följande:

- Kommittén ska presentera en analys av hur Sveriges handel och globala politik förhåller sig till de konflikter och andra faktorer som utgör anledningar för människor att fly till Europa.
- Kommittén ska analysera positiva effekter av Sveriges attraktionskraft, potentialen hos nyanlända i samhällsviktiga yrken samt potentialen hos remitteringar för att stabilisera situationen och bidra till utveckling i tidigare hemländer.
- Kommittén ska återkomma med förslag till åtgärder för att öka och bredda kunskapen i Sverige om invandringens positiva effekter.
- Kommittén ska till stöd för Sveriges delegation i förhandlingarna om EU:s gemensamma asylsystem analysera hur ett fortsatt system med miniminivåer i förordningar och direktiv ska kunna bibehållas.
- Kommittén ska återkomma med förslag till författningsförändringar som medger beviljande av så kallade humanitära visum.
- Kommittén ska till stöd för Sveriges delegation i EU-förhandlingarna utreda hur externaliseringen av gränskontrollen går till i praktiken och hur innehållet i EU:s och enskilda medlemsstaters avtal med grannländer har påverkat dessa länder och de människor som är på flykt i respektive område.

Sammanfattningsvis vill Asylkommissionen understryka att den parlamentariska kommitténs uppdrag ska vara att lägga fram förslag till lagstiftning och andra åtgärder i syfte att förbättra Sveriges mottagande av människor som söker skydd från krig och förföljelse, inte försäkra det. Sverige ska verka för ett samarbete mellan länder för lösningar som leder till att alla som tvingas lämna sina hem ska beredas en fristad där de tillerkänns rättigheter och skyldigheter och får möjlighet att skapa sig en framtid.

Referenslista

Alarmphone, 2020. *Push backs: The new old routine in the Aegean Sea*. 14 maj, 2020. Tillgänglig: https://alarmphone.org/en/2020/05/14/push-backs-the-new-old-routine-in-the-aegean-sea/?post_type_release_type=post

Allsopp, Jennifer, Nando Sigona och Jenny Phillimore, 2014. *Poverty among refugees and asylum seekers in the UK: An evidence and policy review*. Birmingham: University of Birmingham. Tillgänglig: <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2014/working-paper-series/IRIS-WP-1-2014.pdf>

Amnesty International, 2017. *Libya's dark web of collusion*. Tillgänglig: <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1975612017ENGLISH.PDF>

Andersson, Erik, 2019-06-11. *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser*. Asylrättcentrum. Tillgänglig: <https://www.asylumineurope.org/sites/default/files/resources/tillforlitliga-kriterier-webb.pdf>

Andersson, Lena, Henry Ascher och Anders Hjern, 2018. Living conditions and self-rated health among undocumented migrants in Sweden, *European Journal of Public Health*, 28, s. 22–23.

Andersson, Lena M.C., Anders Hjern och Henry Ascher, 2018. Undocumented adult migrants in Sweden: mental health and associated factors, *BMC Public Health*, 18(1369). Tillgänglig: <https://bmcpublikealth.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12889-018-6294-8>

Arendt, Hannah, 2016 [1951]. *Totalitarismens ursprung*. Göteborg: Daidalos.

Asztalos Morell, Ildikó och Mehrdad Darvishpour, 2018, The securitization of asylum seeking in Sweden after 2015 in light of experiences of asylum-seeking girls with roots in Afghanistan. I: Dina Siegel och Veronika Nagy (red.), *The migration crises? Criminalization, security and survival*. Haag: Eleven International Publishing, s. 363–388. Tillgänglig: <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1263276/FULLTEXT01.pdf>

Banke, Viktor, 2017. *Andrum : om stölden av en flyktingkris och om de bestulna*. Stockholm: Norstedts.

Barnrättsbyrån, 2018. *Sveket - en rapport om hur Sverige vände ryggen till de ensamkommande*. Stockholm. Tillgänglig: <https://barnrattsbyran.se/wp-content/uploads/2018/06/Sveket-1.pdf>

Beskow, Linda, 2018. *Humanitära konsekvenser av den tillfälliga utlänningslagen*. Stockholm: Röda Korset. Tillgänglig: https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/humanitara_konsekvenser-av-den-tillfalliga-utlanningslagen-sammanfattning.pdf

Borevi, Karin och Mudar Shakra, 2019. *Sweden – country report: Border management and migration controls*. Uppsala: Uppsala universitet, s. 37–38. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1343561/FULLTEXT01.pdf>

Boräng, Frida, 2015. Large-scale solidarity? Effects of welfare state institutions on the admission of forced migrants. *European Journal of Political Research*, 54(2), 216–231. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12075>

Carrera, Sergio, Jennifer Allsopp och Lina Vosyliūtė, 2018. Policing the mobility society: The effects of EU anti-migrant smuggling policies on humanitarianism, *International Journal of Migration and Border Studies*, 4(3), s. 236–276.

Çelikaksoy, Aycan och Eskil Wadensjö, 2015, *Ensamkommande barn i Sverige*. Stockholms Universitet, Linnaeus Center for Integration Studies (SULCIS). Tillgänglig: <https://www.forskning.se/2017/01/25/ensamkommande-fran-afghanistan-klarar-sig-bast/>

CESCR, 2017. FN:s kommitté om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (E/C.12/2017/1). Tillgänglig: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2FC.12%2F2017%2F1&Lang=en

Dahlstedt, Magnus och Barzoo Eliassi, 2018. Slaget om hemmet: Värden, utanförskapanden och förorten som folkhemmets periferi, *Sociologisk forskning* 55(2–3), s. 203–223.

Darvishpour, Mehrdad och Niclas Månsson, 2019. *Ensamkommandes upplevelser och professionellas erfarenheter : integration, inkludering och jämställdhet*. Stockholm: Liber.

Disabled Refugees Welcome, 2018. *Funktionshinderperspektiv på rätten till familjeåterförening och familjeliv i Sverige för nyanlända*. Tillgänglig: <https://disabledrefugeeswelcome.se/2018/12/funktionshinderperspektiv-pa-ratten-till-familjeaterforening-och-familjeliv-i-sverige-for-nyanlanda>

Domstolsverket, utdrag ur statistik. Blomquist, Maria, 2015: *Överklagande i asylmål får oftare rätt i Göteborg*. Artikel Sveriges Radio 15-10-12, tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6275614>
Statistiken i utdrag, tillgänglig via Sveriges Radio: <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/83/15184.pdf>

ECRE, 1997. Position of the European Council on Refugees and Exiles on temporary protection in the context of the need for a supplementary refugee definition, *International Journal of Refugee Law* 9(3), s. 534–542.

ECRE, 2015. *Detriment of the doubt: Age assessment of unaccompanied asylum-seeking children*, AIDA Legal briefing No 5. Tillgänglig: https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aldfiles/AIDA%20Brief%205_AgeAssessment.pdf

Ekberg, Jan, 2016. Det finns framgångsrika flyktingar på arbetsmarknaden. *Ekonomisk Debatt*, 44-5. s 6-11. Tillgänglig: <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/44-5-je.pdf>

Ekberg, Sofie och Maria Habib Davidsson, 2018. "It depends a lot on the case officer": A qualitative study of case- and executive officers' assessment of asylum applications at the Swedish Migration Agency. (Masteruppsats) Linköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1224152/FULLTEXT01.pdf>

Elsrud, Torun, 2020. Resisting social death with dignity: The strategy of re-escaping among young asylum-seekers in the wake of Sweden's sharpened asylum laws, *European Journal of Social Work* 23(3), s. 500–513. Tillgänglig: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13691457.2020.1719476?needAccess=true>

EMN, 2016. *The return of rejected asylum seekers: Challenges and good practices*. Synthesis report for the EMN focused study 2016. European Migration Network, European Commission. Tillgänglig: http://www.emnsweden.se/download/18.4100dc0b159d67dc6148e42/1494418282407/emn-studies-00_synthesis_report_rejected_asylum_seekers_2016.pdf.

Ensamkommandes förbund Malmö, 2019. "Man måste kämpa mer än andra för att lyckas": Kartläggning av livsvillkoren i Malmö för ensamkommande barn och unga upp till 25 år. Tillgänglig: <https://ensamkommandesforbund.se/17743-2/>

Etikkommissionen i Sverige, 2019. *Till den parlamentariska kommittén för utredning av den framtida svenska migrationspolitiken*. Stockholm. Tillgänglig: <http://etikkommissionenisverige.se/wp-content/uploads/2019/12/Etikkommissionen-Hela.pdf>

Eurostat a. "Population and Social Conditions / Asylum and Managed Migration / First instance decisions on asylum applications by type of decision". European Commission. Tillgänglig: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Eurostat b. "Population and Social Conditions / Demography and Migration / Immigration". European Commission. Tillgänglig: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

FARR, Flyktinggruppernas Riksråd, 2020. [Nytt från Migrationsverket: 14-åringar får utvisningsbeslut](https://www.farr.se/sv/lag-a-praxis/aktuellt/1778-nytt-fran-migrationsverket-14-aringar-far-utvisningsbeslut). Tillgänglig: <https://www.farr.se/sv/lag-a-praxis/aktuellt/1778-nytt-fran-migrationsverket-14-aringar-far-utvisningsbeslut>

FARR, Flyktinggruppernas Riksråd, 2017. *Du har inte förmått göra din underårighet sannolik*. Tillgänglig: https://www.farr.se/images/pdf/2017/Rapport_alder.pdf

FARR 2018: När lagen splittrar – En exempelsamling om striden för familjeåterförening. Tillgänglig: https://www.farr.se/images/pdf/2018/Artikel-14_3-2018_familjesplittring.pdf

Fazel, Mina, Jeremy Wheeler och John Danesh, 2005. Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review, *The Lancet* 365(9467), s. 1309–1314.

Fazel, Mina, Ruth V. Reed, Catherine Panter-Brick och Alan Stein, 2012. Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors, *The Lancet* 379(9812), s. 266–282.

Feijen, Liv och Emelia Frennmark. "Kvalitet i svensk asylprövning - En studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt skydd". UNHCR och Migrationsverket (2011). Tillgänglig: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2019.1584701>

Finch, Nadine, 2013. *Routes to regularisation for people without legal status in the UK*. Paul Hamlyn Foundation. Tillgänglig: <https://www.phf.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/PHF-SOI-Routes-to-regularisation-Nadine-Finch.pdf>

FN:s barnrättskommitté, 2005. Allmän kommentar nr 6. Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-06-behandlingen-av-ensamkommande-barn.pdf>

Frelick, Bill, Ian M Kysel och Jennifer Podkul, 2016. The impact of externalization of migration controls on the rights of asylum seekers and other migrants. *Journal on Migration and Human Security*, 4(4), 190-220. Tillgänglig: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/jmhs.pdf

Gammeltoft-Hansen, Thomas och Ninna Nyberg Sørensen, 2013. *The migration industry and the commercialization of international migration*. London och New York: Taylor & Francis.

Gemensam allmän kommentar 3 (2017) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter och nr 22 (2017) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om de

allmänna principerna rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration. Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/ak-22-svenska.pdf>

Gemensam allmän kommentar 4 (2017) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter och nr 22 (2017) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer. Tillgänglig: <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/ak-23-svenska.pdf>

Gil-Bazo, María-Teresa, 2015. Asylum as a general principle of international law, *International Journal of Refugee Law* 27(1), s. 3–28.

Granhag, Pär Anders, Sara Landström och Andreas Nord, 2017. *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.* Tillgänglig: https://psy.gu.se/digitalAssets/1618/1618163_beslutst--d_web_skyddad.pdf

Gulger, Amanda och Josefin Sikström. *En stulen barndom: Rapport om hur svensk asylpolitik krossar familjer och sviker barns mänskliga rättigheter.* Södertörns högskola och Etikkommissionen. Tillgänglig: <http://etikkommissionenisverige.se/wp-content/uploads/2018/08/Barnra%CC%88ttsrapport-KUPA.pdf>

Gustafsson, Hanna, 2019. *Har rättssäkerheten flytt landet? En bevisrättslig uppsats om de medicinska åldersbedömningarna i den svenska migrationsprocessen.* (Examensarbete) Örebro: Örebro universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1425917/FULLTEXT01.pdf>

Hagström, Ana, Anna-Clara Hollander och Ellenor Mittendorfer-Rutz, 2018. *Kartläggning av självskadebeteende, suicidförsök, suicid och annan dödlighet bland ensamkommande barn och unga.* Karolinska Institutet. Tillgänglig: https://ki.se/sites/default/files/migrate/2018/02/19/projekt_fm_suicid_ensamkommande.pdf

Hagman, Ellinor, 2017. *Vuxen man i arbetsför ålder: Om internt flyktalternativ i Afghanistan.* (Examensarbete) Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1174102/FULLTEXT01.pdf>

Hansen, Peo, 2018. Asylum or austerity? The 'refugee crisis' and the Keynesian interlude. *European Political Science*, 17(1), 128–139. Tillgänglig: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41304-017-0122-y>

Hedlund, Daniel, 2016. *Drawing the limits: Unaccompanied minors in Swedish asylum policy and procedure*. (Doktorsavhandling) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:906409/FULLTEXT01.pdf>

Hedlund, Daniel, 2017. Constructions of credibility in decisions concerning unaccompanied minors, *International Journal of Migration, Health and Social Care* 13(2), s. 157–172.

Hedlund, Daniel och Anna Åhlund, 2020. Language has a home: How case officers make use of language analysis in asylum decisions, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, s. 1–18. Tillgänglig: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2020.1762552?needAccess=true>

Hedlund, Daniel och Thomas Wimark, 2019. Unaccompanied children claiming asylum on the basis of sexual orientation and gender identity, *Journal of Refugee Studies* 32(2), s. 257–277.

Herlihy, Jane, Laura Jobson och Stuart Turner, 2012. *Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum*. *Applied Cognitive Psychology* 26: 661–676, s. 24–25, 34–41.

Hermansson, Linus, Anna Lundberg, Sabine Gruber, Andy Jolly, Jacob Lind, Erica Righard och Hanna Scott, 2020. Firewalls: A necessary tool to enable social rights for undocumented migrants in social work, *International Social Work*, s. 1–15.

Hermansson, Linus, Jacob Lind och Hanna Scott, 2019. Brandväggsprincipen: Att säkerställa papperslösa barn och ungas rättigheter i Malmö. I: Anne Harju och Jonas Sjölander (red.), *Drömmar och röster: En antologi om barns och ungas livsvillkor i Malmö*. Malmö: Malmö universitet, s. 60–73. Tillgänglig: https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/30514/BOKEN_M24_drömmar.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hjern, Anders, Henry Ascher, Marianne Vervliet och Ilse Derluyn, 2018. Identification: Age and identity assessment. I: Jacqueline Bhabha (red.), *Research handbook on child migration*. Cheltenham Glos: Edward Elgar Publishing, s. 260–278.

Hosseini, Mostafa, 2017. *Ensamkommande flyktingbarns erfarenheter av flykten till Sverige samt deras upplevelser av att vara här idag: En intervjustudie*. (Examensarbete) Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/52129/1/gupea_2077_52129_1.pdf

Holmqvist, Anna (red.), 2018. *Skolans roll för barn som flytt: Platsen för inkludering, hälsa och lärande*. BRIS rapport 2018:2. Tillgänglig: https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/bris_rapport_181012_web.pdf

Häckner Posse, Lovisa, 2019. Hur tänker du försörja dig: En studie av försörjningskravet vid anhöriginvandring och av rättsliga kontroll- och sållningsmekanismer under nyanlända personers etablering i Sverige *Nordisk socialrättslig tidskrift* (21-22), 45-64 Tillgänglig: [https://portal.research.lu.se/ws/files/70250150/Hur_t nker du f rs rja dig H ckner Posse 2019.pdf](https://portal.research.lu.se/ws/files/70250150/Hur_t%C3%A4nker_du_f%C3%B6rs%C3%B6rja_dig_H%C3%A4ckner_Posse_2019.pdf)

Hörlin, Victor, 2019. *Tro rätt, tro fel: En utvärdering av ateism som asylskäl*. (Examensuppsats) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1328829/FULLTEXT01.pdf>

Isunu, Christine Caroline, 2018. *Social work with undocumented migrants: Services, construction of needs and problem-solving approaches of civil society organizations in Gothenburg-Sweden*. (Masteruppsats) Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/57925>

Jansson-Keshavarz, Sofi och Anna Lundberg, 2018–19. Migrationsverket ändrar på lagens innehåll för att ensamkommande barn inte ska beviljas uppehållstillstånd i Sverige, *Juridisk Tidskrift* 2018–19(4), s. 1012–1019. Tillgänglig: <https://liu.se/dfsmedia/dd35e243dfb7406993c1815aaf88a675/28929-source/options/download/anna-lundberg-och-sofi-jansson-keshavarz-juridisk-tidskrift-2018-19-nr-4>

Jansson-Kesharvaz, Sofi, Anna Lundberg och Hedvig Obenius, 2020. *Civilsamhällets arbete med nyanländas delaktighet i samhället. En rapport om förskjutningar av välfärdsansvar i Sverige under perioden 2016–2019*. Arena idé.

Justitieombudsmannen, 2018. *Inspektion av Migrationsverket, förvarsenheten i Kålleröd, Göteborg, den 13–14 mars 2018*. Dnr 939-2018. Tillgänglig: <https://www.jo.se/Global/Inspektionsprotokoll/Inspektionsprotokoll%20939-2018.pdf>

Johansson, Jesper och Malin Thor Tureby, 2019. Flyktingarna, det civila samhället och staten: En exposé över flyktingmottagandets svenska historia. I: Märtha Lilja, Holger Nilén, Ingrid Sillén och Ingrid Sjökvist (red.), *Vi gör vad vi kan: Volontärer om flyktingmottagandet i Sverige från 2015*. Stockholm: Migra Förlag, s. 207–226.

Johannesson, Livia, 2017. *In courts we trust: Administrative justice in Swedish migration courts*. (Doktorsavhandling) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1072557/FULLTEXT01.pdf>

Jutvik, Kristoffer, 2020. *Governing migration: On the emergence and effects of policies related to the settlement and inclusion of refugees*. (Doktorsavhandling) Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1410947&dswid=-4003>

Kammarkollegiet, 2017. *Tolkanvändningen i staten. Så skapar bristande kvalitetskrav brist på auktoriserade tolkar*. Tillgänglig:

[https://www.kammarkollegiet.se/download/18.2227a0ae1689511f5683afde/1551777025509/Tolkanvändning%20i%20staten.%20Så%20skapar%20bristande%20kvalitetskrav%20brist%20på%20auktoriserade%20tolkar_Kammarkollegiet%20\(2017\).pdf](https://www.kammarkollegiet.se/download/18.2227a0ae1689511f5683afde/1551777025509/Tolkanvändning%20i%20staten.%20Så%20skapar%20bristande%20kvalitetskrav%20brist%20på%20auktoriserade%20tolkar_Kammarkollegiet%20(2017).pdf)

Karlsson, Sandra, 2019. 'You said "home" but we don't have a house': Children's lived rights and politics in an asylum centre in Sweden, *Children's Geographies* 17(1), s. 64–75.

Khosravi, Shahram, 2010. *'Illegal' traveller: An auto-ethnography of borders*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

Khosravi, Shahram (red.), 2017. *After deportation: Ethnographic perspectives*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

Krzyżanowski, Michał, 2018. "We are a small country that has done enormously lot": The 'refugee crisis' and the hybrid discourse of politicizing immigration in Sweden", *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 16(1–2), s. 97–117.

Lind, Jacob, 2018. Sacrificing parents on the altar of children's rights: Intergenerational struggles and rights in deportability, *Emotion, Space and Society* 32, s. 1–8.

Lindberg, Annika, 2020 (kommande). Minimum Rights Policies Targeting People Seeking Protection in Denmark and Sweden. I: Dalia Abdelhady, Nina Gren och Martin Joormann (red.), *Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe*. Manchester: Manchester University Press.

Martén, Linna, 2015. *Political Bias in Court? Lay Judges and Asylum Appeals*. Working paper, Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:809784/FULLTEXT01.pdf>

Lundberg, Anna, 2011. The best interests of the child principle in Swedish asylum cases: The marginalization of children's rights, *Journal of Human Rights Practice* 3(1), s. 49–70.

Lundberg, Anna och Jacob Lind, 2016. "Barn i migrationsprocessen" med Jacob Lind *Rapport till barnrättighetsutredningen*. Tillgänglig här: <https://www.mah.se/upload/Forskningscentrum/MIM/Publications/160309%20Lundberg%20and%20Lind.pdf>. Rapporten diskuteras bl.a. i podden *Människor och migration*, avsnittet "Rädslan för att bli upptäckt" <https://soundcloud.com/manniskorochmigration/radslan-for-att-bli-upptackt>

Lundberg, Anna, 2018. Management of "the unaccompanied": In search of a rights-based approach in the context of Swedish "crisis politics". I: Jacqueline Bhabha (red.), *Research handbook on child migration*. Cheltenham Glos: Edward Elgar Publishing, s. 260–278.

Lundberg, Anna, 2020. Undocumented children. I: Daniel Thomas Cook (red.), *The Sage encyclopedia of children and childhood studies*. Thousand Oaks: Sage Publications

Lundberg, Anna och Lisa Dahlquist, 2012. Unaccompanied children seeking asylum in Sweden: Living conditions from a child-centred perspective, *Refugee Survey Quarterly* 31(2), s. 54–75.

Lundberg, Anna, Sabine Gruber och Erica Righard, 2018. Brandväggar och det sociala arbetets professionsetik. I: Magnus Dahlstedt och Philip Lalander (red.), *Manifest: För ett socialt arbete i tiden*. Lund: Studentlitteratur, s. 291–302.

Lundberg, Anna och Jacob Lind, 2017. Technologies of displacement and children's right to asylum in Sweden, *Human Rights Review* 18(2), s. 189–208.

Länsrätterna i Göteborg, Skåne och Stockholms län, 2007. Kartläggning och analys av bifallsfrekvenserna i migrationsdomstolarna, rapport. Tillgänglig i docplayer: <https://docplayer.se/2931756-Kartlaggning-och-analys-av-bifallsfrekvenserna-i-migrationsdomstolarna-rapport-2007-05-31.html>

Maccanico, Yasha, Ben Hayes, Samuel Kenny och Frank Barat, 2018. *The shrinking space for solidarity with migrants and refugees: How the European Union and member states target and criminalize defenders of the rights of people on the move*. Amsterdam: Transnational Institute. Tillgänglig: <https://www.tni.org/en/publication/the-shrinking-space-for-solidarity-with-migrants-and-refugees>

Majidi, Nassim, 2017. *From Forced Migration to Forced Returns in Afghanistan: Policy and Program Implications*, Migration Policy Institute. Tillgänglig: <https://www.migrationpolicy.org/research/forced-migration-forced-returns-afghanistan>

Malmquist, Victoria, 2018. *Fruktan och skam: En granskning av migrationsdomstolarnas bedömningar av HBTQI-asylärenden*. (Examensarbete) Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8897538&fileId=8900043>

Malmqvist, Erik, Elisabeth Furberg och Lars Sandman, 2018. Ethical aspects of medical age assessment in the asylum process: A Swedish perspective, *International Journal of Legal Medicine* 132(3), s. 815–823.

Mostad, Petter och Fredrik Tamsen, 2019. Error rates for unvalidated medical age assessment procedures, *International Journal of Legal Medicine* 133(2), s. 613–623.

MUCF, 2016. *Flyktningmottagandet: Det civila samhällets roll och villkor*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Tillgänglig:

https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/flyktningmottagandet.pdf

New York-deklarationen, 2016. Generalförsamlingens resolution 71/1. Tillgänglig:

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/A_RES_71_1_E.pdf

Nickerson, Angela, Zachary Steel, Richard Bryant, Robert Brooks och Derrick Silove, 2011. Change in visa status amongst Mandaeen refugees: Relationship to psychological symptoms and living difficulties, *Psychiatry Research* 187(1–2), s. 271–273. Tillgänglig:

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21296428/>

Noll, Gregor, 2016. Junk science? Four arguments against the radiological age assessment of unaccompanied minors seeking asylum, *International Journal of Refugee Law* 28(2), s. 234–250.

Norström, Eva, 2004. *I väntan på asyl: Retorik och praktik i svensk flyktningpolitik*. (Doktorsavhandling) Umeå: Boréa.

Nordlöf, Lotta, 2019. *Att misstro de troende: Migrationsverket, konvertiter och "genuin religiös övertygelse"*. (Masteruppsats) Tillgänglig: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1327783/FULLTEXT01.pdf>

Novus, 2020. Allmänheten om några migrations-relaterade frågor. Undersökning på uppdrag av Röda Korset, Rädda Barnen och Svenska Kyrkan. Tillgänglig:

https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/migrationskampanjen/novusrapport_roda-korset_migration.pdf

Ottosson, Lisa och Anna Lundberg, 2013. 'People out of place'? Advocates' negotiations on children's participation in the asylum application process in Sweden, *International Journal of Law, Policy and the Family* 27(2), s. 266–287.

Parusel, Bernd, 2018. *Afghan Asylum Seekers and the Common European Asylum System*. Tillgänglig: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/277716/afghan-asylum-seekers-and-the-common-european-asylum-system>

Reach, 2017. *Youth on the move. Investigating decision-making, migration trajectories and expectations of young people in the way to Italy*. Tillgänglig:

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_ita_report_mmp_mhub_youth_on_the_move_september_2017.pdf

Regeringens proposition 1983/84:144. *Regeringens proposition 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken*. Stockholm: Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/AAFF49E0-D9A6-4112-9D80-3BFEFCDCBB09>

Regeringens proposition 2004/05:170. *Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden*. Stockholm: Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2004/06/sou-200474/>

Regeringens proposition 2009/10:31, *Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet*. Stockholm: Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49bb67/contentassets/6005be29fafb41e389e8431e0155a386/ny-instans--och-processordning-i-utlannings--och-medborgarskapsarenden>

Regeringens proposition 2015/16:174. *Tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*. Stockholm, Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49927f/contentassets/075968fdd8c94788977dba14bae16444/fo-rslag-om-att-tillfalligt-begransa-mojligheten-att-fa-uppehallstillstand-i-sverige-prop.-201516174>

Regeringens proposition 2015/16:174, 2016. Sammanställning av remissvar. Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/remisser/2019/02/remiss-av-utkast-till-lagratsremiss-forlangning-av-lagen-om-tillfalliga-begransningar-av-mojligheten-att-fa-uppehallstillstand-i-sverige/>

Regeringens skrivelse 2017/18:280. *Framtidens äldreomsorg – en nationell kvalitetsplan*. Stockholm: Socialdepartementet. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skrivelse/framtidens-aldreomsorg---en-nationell_H503280

Rosenberger, Sieglinde och Sabine Koppes, 2018. Claiming control: Cooperation with return as a condition for social benefits in Austria and the Netherlands, *Comparative Migration Studies* 6(1), s. 1–18.

Rosenberger, Sieglinde och Carla Küffner, 2016. After the deportation gap: Non-removed persons and their pathways to social rights. I: Roland Hsu och Christoph Reinprecht (red.), *Migration and integration: New models for mobility and coexistence*. Wien: Vienna University Press, s. 137–150.

Roslund Gustavsson, Linnea, 2019. *Managing conflicting professionalisms: Social assistants work with unaccompanied minors within the Swedish municipal social services*. (Masteruppsats) Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/64714>

Roos, Anders, 2019. *Rätts(o)säkerheten i nya gymnasielagen: En undersökning av utformningen och migrationsdomstolarnas tillämpning av nya gymnasielagens datumrekvisit i relation till viljeyttringar att ansöka om asyl.* (Examensarbete) Lund: Lunds universitet.

Tillgänglig: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9000553>

Rädda Barnen, 2016. *Barns egna asylskäl: Om rätten att bli sedd som individ*

Tillgänglig: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/barns-egna-asylskal-om-ratten-att-bli-sedd-som-individ>

Rädda Barnen, 2017. *Lyssna på mig! Barns och ungas röster om asylprocessen och förslag till förbättringar.* Tillgänglig: <https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad-kunskap/arbetar-for-barn/nyanlanda-barn/lyssna-pa-mig-barns-och-ungas-roster-om-asylprocessen-radda-barnen-2017.pdf>

Rädda Barnen, 2019a. *Mellan flykt och framtid: Barnkonventionen i praktiken.* Tillgänglig: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/mellan-flykt-och-framtid-barnkonventionen-i-praktiken>

Rädda Barnen, 2019b. *Att hitta hem: Nyanlända barn, ungdomar och föräldrar om första tiden i Sverige.* Tillgänglig:

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/15952/pdf/po185287_rb_atthittahem_a5_26sept_v2.pdf

Röda Korset, 2017. *Lägesrapport: Konsekvenser av ändringen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).* Tillgänglig:

<https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/lagesrapport-lma-2016.pdf>

Röda Korset, 2019. *Min framtid räknas: Den humanitära situationen för ensamkommande unga..* Tillgänglig: <https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/humanitara-situationen-ensamkommande-roda-korset.pdf>

Sager, Maja, 2011. *Everyday clandestinity: Experiences on the margins of citizenship and migration policies.* (Doktorsavhandling) Lund: Lunds universitet. Tillgänglig:

<https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/6179754/1770358.pdf>

Sager, Maja, 2018. Struggles around representation and in/visibility in everyday migrant irregularity in Sweden, *Nordic Journal of Migration Research* 8(3), s. 175–182.

Sager, Maja, Helena Holgersson och Klara Öberg (red.), 2016. *Irreguljär migration i Sverige: Rättigheter, vardagserfarenheter, motstånd och statliga kategoriseringar.* Göteborg: Daidalos.

Sager, Maja och Klara Öberg, 2017. Articulations of deportability: Changing migration policies in Sweden 2015/2016, *Refugee Review* 3, s. 2–14. Tillgänglig: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/24144/2-Sager-O%20berg.pdf;jsessionid=33021B2A01D5FECBFF23E8C8E3D6333D?sequence=2>

Sandelind, Clara, 2020. *Normativa grunder för en human flyktingpolitik. Underlag till kommittén om den framtida svenska migrationspolitiken*. The University of Sheffield, Leverhulme Trust. Tillgänglig: <https://www.sheffield.ac.uk/politics/news/dr-clara-sandelind-releases-new-policy-report-reforming-swedens-future-asylum-policy>

Save the Children, 2018. *From Europe to Afghanistan - Experiences of Child Returnees*. Tillgänglig: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/14238/pdf/sc-from_europe_to_afghanistan-screen_1610.pdf

SBU, 2018. *Stöd till ensamkommande barn och unga: Effekter, erfarenheter och upplevelser*. Rapport 294/218. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. Tillgänglig: https://www.sbu.se/contentassets/ea85f841b45f47f9b5f62484e8d981be/stod_till_ensamkommande_barn_och_unga_effekter_erfarenheter_och_upplevelser.pdf

Schclarek Mulinari, Leandro, 2017. *Slumpvis utvald: Ras-/etnisk profilering i Sverige*. Civil Right Defenders i samarbete med Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet. Tillgänglig: https://www.criminology.su.se/polopoly_fs/1.361301.1513071572!/menu/standard/file/CRD-5600-Rapport_Slumpvis-utvald_final.pdf

Schclarek Mulinari, Leandro. *Race and order: Critical perspectives on crime in Sweden*. (Doktorsavhandling) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1392756&dswid=-3055>

Schuster, Liza och Nassim Majidi, 2013. What happens post-deportation? The experience of deported Afghans, *Migration studies* 1(2), s. 221–240.

Schierup, Carl-Ulrik., och Simone Scarpa. 2017. *How the Swedish model was (almost) lost: Migration, welfare and the politics of solidarity* (pp. 41–83). Peter Lang Publishing Group. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-134909>

Scocco, Sandro och Lars Fredrik Andersson, 2015. *900 miljarder skäl att uppskatta invandring: En analys av invandringens effekter på de offentliga finanserna i Sverige 1950–2014*. Arena idé. Tillgänglig: <https://arenaide.se/wp-content/uploads/sites/2/2015/07/900miljarder-1.pdf>

Segenstedt, Alexandra, Zamacona Aguirre, Maite, Hallstedt, Lisa, Hökfelt, Emelie och Petersson, Emanuel (2015) Tortyrskador i asylprocessen under lupp: Hur värderas

tortyrskador i den svenska asylprocessen och vad krävs för att få skydd? Solna:Williamssons Offsettryck AB Tillgänglig:

<http://d20tdhwx2i89n1.cloudfront.net/image/upload/gprtiqctpat3ihyvplfb.pdf>

Siöcrona, Peder, 2016. *Muntlighet i migrationsdomstolarna. En studie om förhandlingsfrekvens och regionala skillnader*. Uppsala, juridiska inst. Tillgänglig:

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:933412/FULLTEXT01.pdf>

Skodo, Admir, 2018. Migrant smuggling, reasons for fleeing, and uses of asylum capital among Afghan asylum seekers in Sweden, *Nidaba* 3(1), s. 1–11. Tillgänglig:

https://portal.research.lu.se/ws/files/39963094/17410_Article_Text_44180_3_10_20180314.pdf

Skolinspektionen, 2013. *Asylsökande barns rätt till utbildning: Nationell sammanställning från flygande inspektion*. Dnr 402-2013:2272. Tillgänglig:

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/flygande-inspektioner/2013/asylsokande/rapport-asylsokandebarn.pdf>

Skolinspektionen, 2017. *Skolhuvudmännens mottagande av nyanlända elever i grundskolan: Utbildning så fort som möjligt*. (Kvalitetsgranskning.) Dnr 40-2015:6586. Tillgänglig:

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet-sgranskningar/2017/skolhuvudmannens-mottagande-av-nyanlanda-elever-i-grundskolan/mottagandet-av-nyanlanda-elever.pdf>

SOU 2004:74, *Utlänningslagstiftningen i ett domstolsperspektiv*. Stockholm, Justitiedepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2004/06/sou-200474/>

Språkföretagen, Almega, 2019, *Tolkutredningen 2019*. Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/4ada88/contentassets/626ccb432337479d9c5968efeb5186a/almega-sprakforetagen.pdf>

Storey, Hugo, 2015. The benefit of the doubt in asylum law, *RefLaw: A project of the University of Michigan Law School* [onlineforum]. Tillgänglig: <http://www.reflaw.org/the-benefit-of-the-doubt-in-asylum-law/>

Strik, Tineke, Betty De Hart och Ellen Nissen, 2013. Family reunification requirements: A barrier or a facilitator to integration? A comparative study. Bryssel: European Commission.

Tillgänglig: <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/familyreunification-web.pdf>

Strömbäck, Jesper, 2016. *Utan invandring stannar Sverige*. Stockholm: Volante.

Strömbäck, Jesper och Nora Theorin, 2018. *Attityder till invandring: En analys av förändringar och medieeffekter i Sverige 2014–2016*. Delmi rapport 2018:4. Tillgänglig: <file:///C:/Users/hsreh/AppData/Local/Temp/Delmi%20rapport%202018%204-3.pdf>

Suarez-Krabbe, Julia, Annika Lindberg, José Arce-Bayona, 2018. *Stop killing us slowly: A research report on the motivation enhancement measures and the criminalisation of rejected asylum seekers in Denmark*. Freedom of Movement Research Collective. Tillgänglig: http://refugees.dk/media/1757/stop-killing-us_uk.pdf

Sundström, Marie och Hedvig Obenius, 2020 (kommande). (De-)legitimation of migration: A critical study of social media discourses. I: Dalia Abdelhady, Nina Gren och Martin Joorman (red.), *Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe*. Manchester: Manchester University Press.

Svanberg, Ingvar och Mattias Tyden, 2005. *Tusen år av invandring: En svensk kulturhistoria*. Stockholm: Dialogos.

Svensson, Malin, 2017. Compensating for conflicting policy goals: Dilemmas of teachers' work with asylum-seeking pupils in Sweden, *Scandinavian Journal of Educational Research* 63(1), s. 1–16.

Tazzioli, Martina och William Walters, 2019. Migration, solidarity and the limits of Europe, *Global Discourse* 9(1), s. 175–190.

Thielemann, Eiko, 2004. Why Asylum Policy Harmonisation Undermines Refugee Burden-Sharing, *European Journal of Migration and Law*, s. 47–65. Tillgänglig: https://brill.com/view/journals/emil/6/1/article-p47_5.xml

Thorburn Stern, Rebecca, 2020. Innebörden av "svenskt konventionsåtagande" — svårare att tolka än man tror, *Svensk Juristtidning*, s. 120–136. Tillgänglig: <https://svjt.se/svjt/2020/120>

Tinghög, Petter, Charlotta Arwidson, Erika Sigvardsdotter, Andreas Malm och Fredrik Saboonchi, 2016. *Nyanlända och asylsökande i Sverige: En studie av psykisk ohälsa, trauma och levnadsvillkor*. Röda Korsets högskolas rapportserie 2016:1. Huddinge: Röda korsets högskola. Tillgänglig: <http://rkh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1060355/FULLTEXT01.pdf>

Tucker, Jason (2018) 'Sweden's Temporary Asylum Law and the Indefinite Statelessness of Refugee' *Oxford Monitor of Forced Migration* 7 (2): 21-36 Tillgänglig: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/27852/PDF-OXMO-VOL-7-NO-2-1.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

UNHCR, 2016. *This is who we are - A study of the profile, experiences and reasons for flight of unaccompanied or separated children from Afghanistan seeking asylum in Sweden in 2015*. Tillgänglig: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/52081>

UNHCR, 2019. *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*. United Nations High Commissioner for Refugees. Tillgänglig: <https://www.unhcr.org/search?comid=4a2789926&cid=49aea93ae2&tags=GIP>

Valenta, Marko och Kristin Thorshaug, 2011. Failed asylum-seekers' responses to arrangements promoting return: Experiences from Norway, *Refugee Survey Quarterly* 30 (2), s. 1–23.

van Veldhuizen, Tanja S., Robert Horselenberg, Sara Landström, Pär Anders Granhag och Peter J. van Koppen, 2017. Interviewing asylum seekers: A vignette study on the questions asked to assess credibility of claims about origin and persecution, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 14(1), s. 3–22.

Wahlström Smith, Åsa, 2018. 'Hiding in plain sight': Daily strategies and fear management among undocumented refugee children in Sweden, *Journal of Refugee Studies* 31(4), s. 588–604.

Webber, Frances, 2017. The legal framework: When law and morality collide I: *Humanitarianism: The unacceptable face of solidarity*, Institute of Race Relations, s. 7–21. Tillgänglig: http://s3-eu-west-2.amazonaws.com/wpmedia.outlandish.com/irr/2017/11/10092853/Humanitarianism_the_unacceptable_face_of_solidarity.pdf 588–604.

Wernesjö, Ulrika, 2019. Across the threshold: Negotiations of deservingness among unaccompanied young refugees in Sweden, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(2), s. 389–404. Tillgänglig: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2019.1584701>

Wikström, Hanna, 2014. Gender, culture and epistemic injustice: The institutional logic in assessment of asylum applications in Sweden, *Nordic Journal of Migration Research* 4(4), s. 210–218.

Yrkes- och volontärnätverket #vistårinteut (VSIU), 2017. "Min mamma är blind på ena örat och min pappa odlar bomber" - Rapport om rättsosäkerhet i asylprocessen för ensamkommande barn och unga. Tillgänglig: <https://www.mynewsdesk.com/se/number-vistaarinteut/documents/rapport-om-raettsosaekerhet-i-asylprocessen-foer-ensamkommande-barn-och-unga-70084>

Zaiotti, Ruben. 2016. Externalizing Migration Management: Europe, North America and the Spread of "remote Control" Practices. Routledge.

Zetterqvist Nelson, Karin och Mirjam Hagström, 2016. *Nyanlända barn och den svenska mottagningsstrukturen: Röster om hösten 2015 och en kunskapsöversikt*. Forte. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1147513>

Avgöranden i internationella organ, vägledande domar samt riktlinjer från Migrationsverket

FN:s människorättskommitté, Concluding observations on the seventh periodic report of Sweden, 28 april 2016, CCPR/C/SWE/CO/7.

FN:s människorättskommitté, Views adopted by the Committee under article 5 (4) of the Optional Protocol, concerning communication No. 3070/2017 * , ** , *** , 30 oktober 2019. Tillgänglig: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR/C/127/D/3070/2017&Lang=en

FN:s barnrättskommitté, Allmänna kommentar nr. 6 (2005), Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, 2005, CRC/C/GC/6.

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Iuliia Domina och Max Bendtsen mot Danmark, 31 August 2018, CRPD/C/20/D/39/2017.

FN:s kommitté mot tortyr, Concluding observations on the sixth and seventh periodic reports of Sweden. 2014, CAT/C/SWE/CO/6-7.

Nils Muiznieks, dåvarande människorättskommissionär för Europarådet, rapport efter besök i Sverige den 2-6 oktober 2017, 16 februari 2018, CommDH (2018)4.

Europadomstolen, Abdullahi Elmi och Aweys Abubakar mot Malta, ansökningsnr. 25794/13 och 28151/13, dom den 22 november 2016.

Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, ansökningsnr. 59166/12, dom den 23 augusti 2016; Europadomstolen, F.G. mot Sverige, ansökningsnr. 43611/11, dom den 23 mars 2016.

Europadomstolen, R.C. mot Sverige, ansökningsnr. 41827/07, dom den 9 mars 2010.

Europadomstolen, Popov mot Frankrike, ansökningsnr. 39472/07 och 39474/07, dom den 19 april 2012.

Europadomstolen, Hirsi Jamaa och andra mot Italien, ansökningsnr. 27765/09, dom den 23 februari 2012.

EU-domstolen, Mål C-550/16, A. och S. mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, dom den 12 april 2018

EU-domstolen, Mål C-133/19, C-136/19 och C-137/19, B. M.M., B. S. B. M.M., B.M. och B.M.O. mot Belgiska staten.

EU-domstolen, Mål C-578/08, Chakroun mot Minister van Buitenlandse Zaken, dom den 4 mars 2010

Migrationsöverdomstolen, MIG 2007:12

Migrationsöverdomstolen, MIG 2018:4

Migrationsöverdomstolen, MIG 2019:4

Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande angående praktiska verkställighetshinder m.m. - SR 10/2020. Tillgänglig:

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=44202>

Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande angående verkställighet av beslut som rör ensamkommande barn - SR 11/2020. Tillgänglig:

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=44203>

Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande angående prövning och bedömning av barns ärenden om uppehållstillstånd enligt 5 kap. 6 § och 12 kap. 18 § första stycket 3 utlänningslagen - SR 13/2020. Tillgänglig:

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=44205>